

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ
ของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่ เป็นการวิจัย เชิงผสมวิธี (Mixed Method Research)
ระหว่างเชิงปริมาณ (Quantitative Research) พร้อมกับส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative
Research) และการศึกษาจากเอกสาร Documentary Research) ในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผล
การศึกษาข้อมูลทั้ง ๒ ส่วน โดยจะเริ่มนำเสนอในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อแสดงของมูลผล
การวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางพร้อมกับการวิเคราะห์ผลการศึกษา และจะนำเสนอข้อมูลเชิง
คุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์แนวคิด และพฤติกรรมของการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนา
สามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

N หมายถึง แทนจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

% หมายถึง ค่าร้อยละ (Percentage)

$\bar{x}$ หมายถึง ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Means)

S.D. หมายถึง แทนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามไว้ ๑ ชุดและวิเคราะห์ผล
การนำเสนอใน ๒ ลักษณะ คือ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ และผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

๑. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียน
ต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่

ตอนที่ ๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การประยุกต์ใช้หลัก
ไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่

๒. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ตอนที่ ๑ ผลการศึกษาเอกสาร

ตอนที่ ๒ ผลแบบการสัมภาษณ์

ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์โดยวิธีวิจัยเชิงผสมวิธี ใช้ ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและ

คุณภาพ

๔.๑ การวิเคราะห์การประยุกต์การประยุกต์ใช้ หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณร นักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่

๔.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของสามเณรนักเรียนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลัก
ไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และค่าร้อยละของสามเณรนักเรียน โรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่

(n = ๑๑๖)

ข้อมูลทั่วไปของสามเณรนักเรียน จำนวนรูป ร้อยละ

อายุ	
อายุต่ำกว่า ๑๔ ปี	๐๐ ๐๐.๐
อายุ ๑๔ ปี	๐๔ ๐๓.๐
อายุ ๑๕ ปี	๓๒ ๒๘.๐
อายุ ๑๖ ปี	๓๔ ๒๙.๐
อายุ ๑๗ ปี	๓๕ ๓๐.๐
อายุ ๑๗ ปีขึ้นไป	๑๑ ๐๙.๐
รวม	๑๑๖ ๑๐๐.๐
การศึกษา	
มัธยมศึกษาปีที่ ๓	๓๖ ๓๑.๐
มัธยมศึกษาปีที่ ๔	๓๔ ๒๙.๐
มัธยมศึกษาปีที่ ๕	๔๖ ๔๐.๐
รวม	๑๑๖ ๑๐๐.๐
สถานภาพทางครอบครัว	
มีทั้งมารดาและบิดา	๘๔ ๗๒.๐
มีแต่มารดา	๑๕ ๑๓.๐
มีแต่บิดา	๑๐ ๐๙.๐
อื่น ๆ (โปรดระบุ)	๐๗ ๐๖.๐
รวม	๑๑๖ ๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของสามเณรนักเรียน ตาม
ตารางดังนี้ อายุของสามเณรนักเรียน โรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่พบว่าสามเณรส่วนใหญ่มี
อายุ ๑๗ ปี จำนวน ๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๐ รองลงมาคืออายุ ๑๖ ปี จำนวน ๓๔ รูปคิดเป็น

ร้อยละ ๒๙.๐, มีอายุ ๑๕ ปี จำนวน ๓๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐ , มีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป มีจำนวน จำนวน ๑๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๐๙.๐, มีอายุ ๑๔ ปี มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน ๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๐๓.๐ และมีอายุต่ำกว่า ๑๔ ปี ไม่มีสามเณรนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นทั้ง ๓ นี้ ตามลำดับ

การศึกษาของสามเณรนักเรียน โรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่อยู่ใน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๔๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐ รองลงมาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๐ และระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน ๓๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๐ ตามลำดับ

ส่วนสถานภาพทางครอบครัว ของสามเณรนักเรียน โรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีทั้งมารดาและบิดา จำนวน ๘๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๐ รองลงมาแม่แต่มารดา จำนวน ๑๕ รูปคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐ รองลงมาแม่แต่บิดา จำนวน ๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๐๙.๐ และอื่น ๆ (โปรด ระบุ) มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน ๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๐๖.๐ ตามลำดับ

๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนา สามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่ (ตารางที่ ๔.๒ – ๔.๖)

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมายแสดงระดับการประยุกต์ใช้หลัก ไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม

(n = ๑๑๖)

ข้อ	การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนา สามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่	ระดับการ มีส่วนร่วม		ความหมาย
		$\bar{x}$	S.D	
๑.	ด้านศีลสิกขา การศึกษาเรื่องศีล	๔.๓๘	๐.๖๓	มาก
๒.	ด้านสมาธิสิกขา การศึกษาเรื่องสมาธิ	๔.๓๘	๐.๕๗	มาก
๓.	ด้านปัญญาสิกขา การศึกษาเรื่องปัญญา	๔.๓๖	๐.๔๔	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๓๗	๐.๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการ พัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่ ($\bar{x}$ = ๔.๓๗, S.D. = ๐.๔๑) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า สามเณรนักเรียนมีการ

ประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศยวิทยา จังหวัดแพร่ ด้านสมาธิศึกษา การศึกษาเรื่องสมาธิ อยู่ในลำดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.57) รองลงมา คือ ด้านศีลสิกขา การศึกษาเรื่องศีล ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.63) ส่วนด้านปัญญาสิกขา การศึกษาเรื่องปัญญา อยู่ในลำดับน้อยที่ ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.44) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายแสดงระดับการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศยวิทยา จังหวัดแพร่ ด้านศีลสิกขา การศึกษาเรื่องศีล

(n = 116)

ข้อ	ด้านศีลสิกขา การศึกษาเรื่องศีล	ระดับการมีส่วนร่วม		ค่าเฉลี่ย
		$\bar{x}$	S.D	
๑	สามเณรปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน	4.45	0.68	มาก
๒	สามเณรได้รับการณรงค์เรื่องความรับผิดชอบต่อหน้าที่	4.21	0.69	มาก
๓	สามเณรได้รับการณรงค์เรื่องความประพฤติสุจริตต่อหน้าที่	4.40	0.62	มาก
๔	สามเณรได้ถูกฝึกให้รู้จักดำรงชีวิตโดยนำหลักศีลและธรรมเป็นแนวทางในการประพฤติตน	4.30	0.64	มาก
๕	สามเณรไม่เล่นโทรศัพท์มือถือขณะเรียนและทำกิจกรรม	4.56	0.61	มากที่สุด
๖	สามเณรได้รับการณรงค์การใช้วาจาที่ไพเราะ อ่อนโยน ไม่พูดโกหก หรือพูดคำหยาบในโรงเรียน	4.28	0.66	มาก
๗	สามเณรได้รับการณรงค์ให้มีความรู้เรื่องการลดละเลิกสิ่งไม่ดี เช่น สุบบุหรี่ ดื่มสุรา ยาเสพติดทุกชนิด	4.47	0.57	มาก
๘	สามเณรมีแนวทางในการปฏิบัติตนต่อเพื่อนร่วมงานโดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่หมู่คณะ	4.33	0.66	มาก
๙	สามเณรได้มีการสวดมนต์ทุกวัน และได้ปฏิบัติตามพระธรรมและวินัย	4.42	0.61	มาก
๑๐	สามเณรได้เล็งเห็นว่าศีลมีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	4.36	0.60	มาก
รวมเฉลี่ย		4.38	0.63	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนา ด้านศีลสิกขา การศึกษาเรื่องศีล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = ๔.๓๘$, S.D. = ๐.๖๓) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกสีย์วิทยา จังหวัดแพร่

ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = ๔.๕๖$, S.D. = ๐.๖๑) ในข้อที่ว่า สามเณรไม่เล่นโทรศัพท์มือถือขณะเรียนและทำกิจกรรม, รองลงมา ($\bar{x} = ๔.๔๗$, S.D. = ๐.๕๗) คือข้อที่ว่า สามเณรได้รับการรณรงค์ให้มีความรู้เรื่องการลดละเลิกสิ่งไม่ดี เช่น สูบบุหรี่ ดื่มสุรา ยาเสพติดทุกชนิด, ($\bar{x} = ๔.๔๕$, S.D. = ๐.๖๘) คือข้อที่ว่า สามเณรปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน, ($\bar{x} = ๔.๔๒$, S.D. = ๐.๖๑) คือข้อที่ว่า สามเณรได้มีการสวดมนต์ทุกวัน และได้ปฏิบัติตามพระธรรมและวินัย, ($\bar{x} = ๔.๔๐$, S.D. = ๐.๖๒) คือข้อที่ว่า สามเณรได้รับการรณรงค์เรื่องความประพฤติสุจริตต่อหน้าที่, ($\bar{x} = ๔.๓๖$, S.D. = ๐.๖๐) คือข้อที่ว่า สามเณรได้เล็งเห็นว่าศีลมีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, ($\bar{x} = ๔.๓๓$, S.D. = ๐.๖๖) คือข้อที่ว่า สามเณรมีแนวทางในการปฏิบัติตนต่อเพื่อนร่วมงานโดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่หมู่คณะ, ($\bar{x} = ๔.๓๐$, S.D. = ๐.๖๔) คือข้อที่ว่า สามเณรได้ถูกฝึกให้รู้จักดำรงชีวิตโดยนำหลักศีลและธรรม เป็นแนวทางในการประพฤติตน, ($\bar{x} = ๔.๒๘$, S.D. = ๐.๖๖) คือข้อที่ว่า สามเณรได้รับการรณรงค์การใช้จ่ายจากที่พอเหมาะพอควร ไม่ฟุ้งเฟ้อ หรือกู้ยืมเงินในโรงเรียนและค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = ๔.๒๑$, S.D. = ๐.๖๙) คือข้อที่ว่า สามเณรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน, ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายแสดงระดับการประยุกต์ใช้หลัก
ไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศยวิทยา จังหวัดแพร่
ด้านสมาธิศึกษา การศึกษาเรื่องสมาธิ

(n = ๑๑๖)

ข้อ	ด้านสมาธิศึกษา การศึกษาเรื่องสมาธิ	ระดับการ มีส่วนร่วม		ค่าเฉลี่ย
		$\bar{x}$	S.D.	
๑	สามเณรได้รับการฝึกอบรมจิต โดยการทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง	๔.๔๑	๐.๖๕	มาก
๒	สามเณรได้รับการฝึกอบรมโดยการทำสมาธิเพื่อฝึกจิตใจของตนเอง ให้มีสติรู้ทันปัจจุบันขณะอยู่เสมอ	๔.๔๓	๐.๖๑	มาก
๓	สามเณรได้รับการฝึกฝนให้มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมาย	๔.๓๒	๐.๖๐	มาก
๔	สามเณรได้รับการฝึกฝนให้ศึกษาหรือปฏิบัติหน้าที่โดยตั้งใจและอดทน	๔.๓๖	๐.๖๕	มาก
๕	สามเณรได้รับการสร้างแรงจูงใจในการเข้าฝึกสมาธิอย่างสม่ำเสมอ	๔.๖๕	๐.๗๔	มากที่สุด
๖	สามเณรได้ฝึกทำสมาธิให้มีความตั้งใจในการศึกษาหรือปฏิบัติหน้าที่อย่างรอบคอบ	๔.๒๙	๐.๖๖	มาก
๗	สามเณรได้ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในงานต่างๆ ด้วยความตั้งใจ อย่างมีสติ	๔.๓๔	๐.๖๖	มาก
๘	สามเณรได้รับการสอนให้เห็นโทษของการขาดสติหรือความมั่นใจต่อการศึกษาและทำหน้าที่ของตน	๔.๓๓	๐.๖๓	มาก
๙	สามเณรเมื่อได้รับการฝึกสอนให้มีสมาธิ มีสติ ในการทำงาน หรือศึกษาเล่าเรียนแล้ว เมื่อมีอุปสรรคปัญหา ท่านมีวิธีแก้ไขโดยการใช้สติที่มีสมาธิ ไม่ฟุ้งซ่านได้	๔.๓๒	๐.๖๕	มาก
๑๐	สามเณรเล็งเห็นว่า การใช้สมาธิสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา	๔.๓๔	๐.๖๕	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๓๘	๐.๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียน ด้านสมาธิศึกษา การศึกษาเรื่องสมาธิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศวิทยา จังหวัดแพร่

ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.74) ในข้อที่ว่า สามเณรได้รับการสร้างแรงจูงใจในการเข้าฝึกสมาธิอย่างสม่ำเสมอ, รองลงมา ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 0.61) คือข้อที่ว่า สามเณรได้รับการฝึกอบรมโดยการทำสมาธิเพื่อฝึกจิตใจของตนเอง ให้มีสติรู้ทันปัจจุบันขณะอยู่เสมอ, ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.65) คือข้อที่ว่า สามเณรได้การฝึกอบรมจิตโดยการทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง, ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.65) คือข้อที่ว่า สามเณรได้รับการฝึกฝนให้ศึกษาหรือปฏิบัติหน้าที่โดยตั้งใจและอดทน, ($\bar{x} = 4.34$, S.D. = 0.66) คือข้อที่ว่า สามเณรได้ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในงานต่างๆ ด้วยความตั้งใจ, ($\bar{x} = 4.34$, S.D. = 0.65) คือข้อที่ว่า สามเณรเล็งเห็นว่า การใช้สมาธิสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาอย่างมีสติ, ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.63) คือข้อที่ว่า สามเณรได้รับการสอนให้เห็นโทษของการขาดสติ หรือความมั่นใจต่อการศึกษาและทำหน้าที่ของตน, ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.65) คือข้อที่ว่า สามเณรเมื่อได้รับการฝึกสอนให้มีสมาธิมีสติในการทำงาน หรือศึกษาเล่าเรียนแล้ว เมื่อมีอุปสรรคปัญหาทำานมีวิธีแก้ไขโดยการใช้สติที่มีสมาธิ ไม่ฟังข่าวได้, ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.60) คือข้อที่ว่า สามเณรได้รับการฝึกฝนให้มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมาย, และค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.66) คือข้อที่ว่า สามเณรได้ฝึกทำสมาธิให้มีความตั้งใจในการศึกษา หรือปฏิบัติหน้าที่อย่างรอบคอบ, ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและความหมายแสดงระดับการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศวิทยยา จังหวัดแพร่ ด้านปัญญาสิกขา การศึกษาเรื่องปัญญา

(n = ๑๑๖)

ข้อ	ด้านปัญญาสิกขา การศึกษาเรื่องปัญญา	ระดับการมีส่วนร่วม		ความหมาย
		$\bar{x}$	S.D.	
๑	สามเณรได้รับการสอนให้แก้ไขปัญหโดยใช้ปัญญา	๔.๔๐	๐.๖๖	มาก
๒	สามเณรได้รับการสอนให้ศึกษาธรรมะหรือปรัชญาแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต	๔.๒๙	๐.๖๒	มาก
๓	สามเณรได้รับการให้ความรู้ด้วยการศึกษาและฝึกฝนตนเองจากพระอาจารย์อย่างสม่ำเสมอ	๔.๓๗	๐.๖๔	มาก
๔	สามเณรได้รับการสอนให้ใช้หลักเหตุและผลโดยการพิจารณาในการศึกษาและปฏิบัติหน้าที่ของตนในเวลาที่มีปัญหา	๔.๓๓	๐.๖๗	มาก
๕	สามเณรได้รับการสอนให้ท่านมีกระบวนการคิดในการแก้ไขปัญหเป็นขั้นตอนและรอบคอบ	๔.๕๒	๐.๖๐	มากที่สุด
๖	สามเณรมีวิธีการสอนให้บุคคลใช้หลักเหตุผลด้วยปัญญาในการแก้ไขปัญหอุปสรรคเมื่อเกิดปัญหาขึ้น	๔.๓๖	๐.๖๒	มาก
๗	สามเณรสามารถแก้ไขปัญหโดยใช้หลักการคิดพิจารณา	๔.๓๓	๐.๖๖	มาก
๘	สามเณรสามารถแก้ไขปัญหในการปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนความรู้เท่าทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน	๔.๓๕	๐.๖๑	มาก
๙	สามเณรสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดด้วยความรู้เท่าทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน	๔.๒๙	๐.๖๓	มาก
๑๐	สามเณรมีความพอใจที่โรงเรียนได้รับความสำเร็จตามแผนการฝึกฝนอบรมความรู้ให้เกิดปัญญาตามที่วางไว้	๔.๓๑	๐.๖๕	มาก
รวมเฉลี่ย		๔.๓๖	๐.๔๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศวิทยยา จังหวัดแพร่ ด้านปัญญาสิกขา การศึกษาเรื่องปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = ๔.๓๖ , S.D. = ๐.๔๔) เมื่อพิจารณา

ในแต่ละข้อพบว่า ระดับของการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศวิทยายา จังหวัดแพร่

ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.60) คือข้อที่ว่า สามเณรสามารถแก้ไขปัญหาก็ที่เกิดขึ้นด้วยความรู้เท่าทันกับสภาวการณ์ปัจจุบัน รองลงมา ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.66) คือข้อที่ว่า สามเณรได้รับการสอนให้แก้ไขปัญหามาโดยปัญหา, ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.64) คือข้อที่ว่า สามเณรได้รับการให้ความรู้ด้วยการศึกษา และฝึกฝนตนเองจากพระอาจารย์อย่างสม่ำเสมอ, ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.62) คือข้อที่ว่า สามเณรมีวิธีการสอนให้บุคคลใช้หลักเหตุผลด้วยปัญญาในการแก้ไขปัญหามอุปสรรคเมื่อเกิดปัญหขึ้น, ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.61) คือข้อที่ว่า สามเณรสามารถแก้ไขปัญหในการปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนโดยความรู้เท่าทันกับสภาวการณ์ปัจจุบัน ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.67) ในข้อที่ว่า สามเณรได้รับการสอนให้ใช้หลักเหตุและผลโดยการพิจารณาในการศึกษา และปฏิบัติหน้าที่ของตนในเวลาท่นมีปัญหา, ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.66) คือข้อที่ว่า สามเณรสามารถแก้ไขปัญหโดยใช้หลักการ คิด พิจารณา, ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.65) คือข้อที่ว่า สามเณรมีความพอใจที่โรงเรียนได้รับความสำเร็จตามแผนการฝึกฝนอบรมความรู้ให้เกิดปัญญาตามที่วางไว้, ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.63) คือข้อที่ว่า สามเณรสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยความรู้เท่าทันกับสภาวการณ์ปัจจุบัน และค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.62) คือ ข้อที่ว่า สามเณรได้รับการสอนให้ศึกษารธรรมะหรือปรัชญาแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ตามลำดับ

๔.๒ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศวิทยายา จังหวัดแพร่

(๑) ด้านศีลสิกขา

พระราชเขมากร (ประยุทธ์ ฐิตโต^๒) กล่าวว่า“คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้นหากจะนับลงให้ย่อแล้ว ก็มีเพียงหลักไตรสิกขา ๓ นี้ ที่เป็นรูปแบบวิธีการสั่งสอน ฝึกฝน อบรมตนที่พระองค์ทรงสั่งสอนไว้ชัดเจนที่สุดในพระไตรปิฎก ด้วยศีลสิกขา คือการศึกษาเรื่องศีลนั้นก้าวแรกในการปรับเปลี่ยนเด็กที่มาจากโรงเรียนเป็นสามเณรที่โรงเรียน ศีล ๑๐ ของสามเณร จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่จะสามารถ เป็นขั้นตอนชัดเจนอันเป็นผลที่เกิดจาก จะเป็นปัญหาและอุปสรรคในการฝึกฝนและพัฒนา

^๒ สัมภาษณ์ พระราชเขมากร (ประยุทธ์ ฐิตโต), ผู้จัดการ โรงเรียนพุทธโกศวิทยายา, จังหวัดแพร่, ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙.

ข้อเสนอแนะ คือ ควรการประยุกต์เอาหลักธรรม คือไตรสิกขา ๓ ในเรื่องของศีลมาใช้ หากไม่มีศีล ๑๐ ของสามเณรนักเรียน มาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กที่เข้ามาสู่กระบวนการฝึกฝนอบรมตนแล้วพัฒนาแบบเป็นขั้นบันได คือ ค่อยเป็นค่อยไป”

พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธมฺมถาวโร)^๒ กล่าวว่า “จากการได้ใช้ศีล ๑๐ เป็นบทฝึกฝนสามเณรผ่านบทสามเณรสิกขาให้สวดแบบแปล เพื่อให้รู้ความหมายแล้ว มอบหมายให้ผู้บริหารและคณะครูได้ดูแล กลุ่มที่มีมารยาทดี สอนง่าย ตั้งใจเรียน ส่วนมากเกิดการเห็นคุณค่าในตัวเองที่ได้บวชเรียนเป็นสามเณร ส่วนเป็นปัญหาและอุปสรรคที่มีคือ นักเรียนที่โอนมาจากโรงเรียนข้างนอกมาบวชเป็นสามเณรแล้วเรียนต่อโดยไม่ได้รับการฝึกฝนมาก่อน แม้มีจำนวนน้อยแต่ก็เป็นอุปสรรคและปัญหาพอสมควร

ข้อเสนอแนะ คือ ทางโรงเรียนจึงจัดกิจกรรมชุมนุมขึ้นในทุกวันศุกร์ ๑ คาบกิจกรรม เพื่อฝึกทักษะต่างๆ เช่น ลูกนั่ง กราบไหว้ และปลูกศรัทธาเรื่องศีล ด้วยสามเณรสิกขา คือ ศีล ๑๐ ให้กับสามเณรนักเรียน และจะดำเนินการต่อไป”

พระมหาสิทธิพร สุเมธโส^๓ กล่าวว่า “ปัญหาการทำให้สามเณรรักในสมณสาธูป ส่วนใหญ่นั้นสื่อสารกันด้วยอบรมสั่งสอน เข้าใจในระดับดีมาก มีเพียงส่วนน้อยที่ยังต้องพยายามอบรมสั่งสอนเรื่องศีล ๑๐ ให้เห็นความสำคัญให้ได้เพื่อแก้ไขปัญหากลุ่มสามเณรต่อเนื่องต่อไป

ข้อเสนอแนะ คือ เสริมกิจกรรมสอนทางอ้อมให้กับสามเณรในเรื่องสมณสาธูปนี้”

นายเชาว์ ท่วมแก้ว^๔ กล่าวว่า “ยุคก่อนๆ ย้อนไป ๑๐ กว่าปีที่แล้ว สามเณรนักเรียนพูดง่าย สอนไม่ยาก เข้าใจเร็ว กลัวคุณครู หาที่เรียนต่อมัธยมศึกษายากมาก ทุกวันนี้การสื่อสารมากขึ้น โดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือ ทำให้การเรียน การปฏิบัติตน ตลอดถึงการรักษาศีลของสามเณร ดูด้อยและคุณค่าน้อยลงไป อาจจะเป็นไปตามยุคสมัย การปลูกศรัทธาให้รักษาตัวเองด้วยศีล จึงเป็นปัญหาและอุปสรรคพอสมควร

ข้อเสนอแนะคือ คุณครูก็ไม่ควรท้อแท้หมดกำลังใจ ควรสั่งสอนอบรมให้มากขึ้น”

จากคำสัมภาษณ์กล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า การจะฝึกฝนอบรมตน และพัฒนาปรับเปลี่ยนเด็กที่มาบวชเรียนเป็นสามเณรนักเรียนนั้น ศีล ๑๐ ของสามเณร นับว่าบทฝึกฝนอบรมตนที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นการฝึกฝนอบรม พัฒนาแบบเป็นขั้นตอนชัดเจน เห็นผลดีและเร็วที่สุดสอดคล้องกับ

^๒ สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธมฺมถาวโร), ผู้อำนวยการ โรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา, จังหวัดแพร่, ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙.

^๓ สัมภาษณ์ พระมหาสิทธิพร สุเมธโส, ผู้บริหารอาวุโส โรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา, จังหวัดแพร่, ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙.

^๔ สัมภาษณ์ นายเชาว์ ท่วมแก้ว, ครูสอน โรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา, จังหวัดแพร่, ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙.

ข้อมูลสำคัญที่ว่า “หลักไตรสิกขา^๕ ๓ นี้ ที่เป็นรูปแบบวิธีการสั่งสอน ฝึกฝน อบรมตน ที่พระองค์ทรง ตัดสั่งสอนไว้ชัดเจนที่สุดในพระไตรปิฎก”

กล่าวโดยสรุปปัญหาและอุปสรรค คือ สามเณรขาดความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การทำงาน ควรได้รับการรณรงค์เพิ่มเติม รวมทั้งการให้ความเข้าใจเพราะอ่อนโยน ไม่พูดโกหก หรือพูดคำหยาบใน โรงเรียน ควรให้ได้รับฝึกให้รู้จักดำรงชีวิตโดยนำหลักศีลและธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติ ควรมีแนวทางในการปฏิบัติตนต่อเพื่อนร่วมงานโดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่หมู่คณะ ควรจัด กิจกรรมเสริมให้สามเณรได้เล็งเห็นว่าศีลมีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นี่เป็นสภาพ ปัญหาตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีข้อระเบียบเพิ่มเติมและรณรงค์ให้ สามเณร เห็นความสำคัญ ของการไม่เล่นโทรศัพท์มือถือในขณะที่เรียนหนังสือ และทำกิจกรรม เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ส่วนตัว สามเณรดีขึ้น ควรได้รับการรณรงค์ให้มีความรู้เรื่องการลดละเลิกสิ่งไม่ดี เช่น สุบบุหรี่ ดื่มสุราและยา เสพติดทุกชนิด ควรมีการรณรงค์สามเณรปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ควรเพิ่มกิจกรรมให้ สามเณรได้มีการฝึกหัดสวดบทสวดมนต์ทุกวัน และได้ปฏิบัติตามพระธรรมและวินัย ควรมีการรณรงค์ เรื่องความประพฤติสุจริตต่อหน้าที่ให้สามเณรเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์สุจริตติดตัวต่อไป นี่เป็น ข้อเสนอแนะตามลำดับ

การใช้หลักไตรสิกขา คือ สีสสิกขา การศึกษาเรื่องศีลนั้น จะเป็นสิ่งที่ส่งผลในการปลูกฝัง ความมุ่งมั่น ความศรัทธา แน่วแน่เชื่อมั่น ความเป็นผู้นำสู่ ฝึกฝนเรียนรู้พุทธศาสตร์ ใน พระพุทธศาสนา ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ใช้ชีวิตสมณะ นำมาซึ่งความนับถือ และเป็นแบบอย่าง คือ ต้นแบบที่ดี ให้แก่สามเณรนักเรียน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้ต่อไป

(๒) ด้านสมาธิสิกขา

พระราชเขมากร (ประยุทธ ภูริทตฺโต)^๖ กล่าวว่า “เมื่อฝึกกายวาจา ให้เรียบร้อยดีงาม แล้วด้วยศีล ลำดับต่อไปสำคัญไม่แพ้กันก็คือ ต้องฝึกจิตใจให้เป็นสมาธิ ให้สุขุมลุ่มลึก นุ่มนวลนิ่งแน่ว แน่ เป็นจิตใจที่มีกำลัง ควรแก่การงาน สำเร็จได้ทุกอย่างหากจิตใจเป็นสมาธิ ปัญหาและอุปสรรคก็ คือ สามเณรนักเรียนหากได้ฝึกสมาธิน้อยเกินไป

ข้อเสนอแนะ คือ ควรฝึกสติให้สามเณรนักเรียนแบบสติปัฏฐาน ๔ คือ กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา ธัมมานุปัสสนา ในรูปกิจกรรมมากขึ้น จะช่วยให้สามเณรนักเรียน สมองดี ปลอดภัย รื่นเริง เรียนดี เก่งมากขึ้น”

^๕ อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระราชเขมากร (ประยุทธ ภูริทตฺโต).

^๖ อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระราชเขมากร (ประยุทธ ภูริทตฺโต).

พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธมมถาวโร)^๗ กล่าวว่า “ปัญหาและอุปสรรคขณะนี้ คือ เวลาเรียนของสามเณรนักเรียนมีมาก มีช่วงเวลากำหนดกิจกรรมเสริมทักษะสมาธิน้อย จิตใจจึงไม่นิ่ง ไม่เป็นสมาธิ ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการดำเนินชีวิต ที่อยู่ด้วยเทคโนโลยีมากเกินไป

ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการใส่ใจให้คุณครูได้เสริมกิจกรรมการฝึกทักษะสมาธิ ในรูปแบบใช้ฝึกฝนอบรมตน และไม่กระทบการกับเรียนการสอนต่อไป จะได้มีความสุขทางกายทางใจ อยู่ศึกษาเล่าเรียนไปจนสำเร็จ”

พระมหาวัชร คุณส่วโร^๘ กล่าวว่า “ได้เกิดปัญหาและเป็นอุปสรรคมากอีกอย่าง คือ จิตใจของสามเณรนักเรียน ไม่ค่อยว่าง ไม่ค่อยมีความสงบ เพราะห่างจากการฝึกสมาธิ การจดจำการเรียนการสอนของคุณครูจึงทำได้มีตื้นๆ ความฝึกฝนเรียนรู้ค่อยลง การท่องจำ หรือนำให้พระสวดมนต์ทำได้ไม่ค่อยดี

ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการกระตุ้นโดยกิจกรรมเสริมทักษะสมาธิขึ้นอีก จะได้รับความนำเคารพนับถือจากคนที่ได้พบเห็น เพราะความสุขุมเยือกเย็นแจ่มใส เหตุจิตใจมีความสุข สงบจากสมาธิที่ได้ทำ มีให้พระสวดมนต์เป็นต้น”

พระมหาสมทรง กิตติธมโม^๙ กล่าวว่า “สามเณรนักเรียนที่ผ่านการฝึกฝนอบรมตน ด้วยสมาธิศึกษา การศึกษาดีกว่า เพราะการทำจิตใจให้มีสมาธิ นั้น จะตั้งใจเรียนหนังสือ ขยันเอาใจใส่กว่าผู้ที่ไม่ได้ผ่านการฝึกฝนมา เทียบได้กับสามเณรนักเรียนที่โอนมาเรียนต่อที่นี่

ข้อเสนอแนะ คือ ควรจะต้องนำกลับมาฝึกสมาธิเพิ่มเติมให้เพิ่มเติม ด้วยแนวทางจัดโครงการและกิจกรรมของโรงเรียนเสริมเข้าไป”

พระครูปัญญาจินดาวัฒน์ (สิริวุฒิ ปญญาวิโร)^{๑๐} กล่าวว่า “ปัญหาและอุปสรรคลดน้อยลงมาก จากการได้นำสามเณรทำสมาธิภาวนาทุกครั้งก่อนทำการเรียนการสอน ได้เห็นพัฒนาการของสามเณรเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นมาก วัดได้จากผลการตั้งใจเรียน ไม่ขาดเรียน ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครู

ข้อเสนอแนะ คือ ควรเสริมกิจกรรม กับกลุ่มที่มาสาย และขาดกิจกรรมบ่อยๆ ที่ถือว่ายังเกิดปัญหาอยู่ แม้มีจำนวนน้อย ควรเติมศรัทธา และวางเป้าหมายในกิจกรรมของโรงเรียนเพิ่มขึ้น..”

^๗ อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธมมถาวโร).

^๘ สัมภาษณ์ พระมหาวัชร คุณส่วโร, รองผู้อำนวยการฝ่ายงบประมาณและบริหารงานบุคคล โรงเรียนพุทธโกสีย์วิทยา, จังหวัดแพร่, ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙.

^๙ สัมภาษณ์ พระมหาสมทรง กิตติธมโม, ผู้บริหารอาวุโส โรงเรียนพุทธโกสีย์วิทยา, จังหวัดแพร่, ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาจินดาวัฒน์ (สิริวุฒิ ปญญาวิโร), ผู้บริหารอาวุโส โรงเรียนพุทธโกสีย์วิทยา, จังหวัดแพร่, ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙.

นายปฏิพล พรินทรากุล^{๒๖๖} กล่าวว่า “ปัญหาและอุปสรรคมีมากในสามเณรกลุ่มหลบกิจกรรมอบรมจิตบ่อย ควรเรียกมาเป็นรายบุคคล แล้วให้รวมกลุ่มทำกิจกรรมซ่อมเสริม เพราะหากสามเณรนักเรียนกลุ่มนี้ได้รับการฝึกฝนอบรมตน และพลิกกลับมาพัฒนาตนเองได้ จะทำให้ผลการเรียนดีขึ้นตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ คือ การเข้าใจในทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกัน ก็จะดีขึ้นตามลำดับ ควรดำเนินกิจกรรมพัฒนาสามเณรนักเรียนอย่างนี้ต่อไป”

นายชูศักดิ์ เป็กทอง^{๒๖๗} กล่าวว่า “กลุ่มนักเรียนเป็นปัญหา และอุปสรรคต่อโรงเรียนมาก แม้เป็นกลุ่มเล็กๆ ไม่กี่คน แต่เกิดมิได้ เพราะเด็กเพิ่งมาบวชเรียน และยังมีศรัทธามาก พอมีกิจกรรมเสริมอย่างนี้ จึงมักจะหลบ และจ้องรอเวลาเลิก ไม่ค่อยสนใจปฏิบัติจริงจัง

ข้อเสนอแนะ คือ ควรเจาะประเด็นมา แล้วกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ แยกมาทำกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อพัฒนากระบวนการความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ให้ยิ่งๆขึ้นไป”

นายศักดิ์ระพี ถิ่นทิพย์^{๒๖๘} ให้สัมภาษณ์ว่า “ดีใจที่โรงเรียนมองเห็นปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาผู้เรียนลดลงตามลำดับ ด้วยกิจกรรมกลุ่ม และชุมนุมเฉพาะด้านสมาธิศึกษา มีการฝึกทำสมาธิแบบสติปัฏฐาน ๔ มีไหว้พระสวดมนต์ และฝึกกราบสติปัฏฐาน ๔ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ คือ ที่ส่งเสริมให้เกิดทักษะสมาธิ นำมาใช้จริงได้ในชีวิตประจำวันของสามเณรนักเรียน แนวทางนี้ถือว่า ควรดำเนินต่อไป”

จากคำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า การฝึกจิตเสริมทักษะชีวิตด้วยสมาธิภาวนา ทั้งไหว้พระสวดมนต์ ทำสมาธิ ทั้งยืนเดินนั่ง และกราบสติปัฏฐาน ๔ นั้นเน้นสอนในสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ในปัจจุบันหรือในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนได้เห็นและเข้าใจได้ง่ายๆ เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัวของนักเรียนเอง การฝึกเป็นขั้นเป็นตอนก็เป็น อีกส่วนหนึ่งในกิจกรรมประจำวันของโรงเรียน จึงเป็นการง่ายที่จะเข้าใจ การง่ายต่อการนำไปใช้ ความเข้าใจถูกต้องจะทำให้เกิดความรู้ และศรัทธาไปตามลำดับ ทำให้สามเณรนักเรียนนั้นเกิดความองคฺรู้ และสนใจตัวเอง สร้างกำลังที่จะดำเนินชีวิตไปเพื่อตัวเองและผู้อื่นต่อ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า

“สามเณรนักเรียนที่ผ่านการฝึกฝนอบรมตน ด้วยสมาธิศึกษา การศึกษาดีกว่า เพราะการทำจิตใจให้มีสมาธินั้น จะตั้งใจเรียนหนังสือ ขยันเอาใจใส่กว่าผู้ที่ไม่ได้ผ่านการฝึกฝนมา

^{๒๖๖} สัมภาษณ์ นายปฏิพล พรินทรากุล, ครูสอน โรงเรียนพุทธโกศวิทยุทยา, จังหวัดแพร่ , ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙.

^{๒๖๗} สัมภาษณ์ นายชูศักดิ์ เป็กทอง, ครูสอน โรงเรียนพุทธโกศวิทยุทยา, จังหวัดแพร่ , ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙.

^{๒๖๘} สัมภาษณ์ นายศักดิ์ระพี ถิ่นทิพย์, ครูสอน โรงเรียนพุทธโกศวิทยุทยา, จังหวัดแพร่ , ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙.

กล่าวโดยสรุปปัญหาและอุปสรรค คือ สามเณรได้ฝึกทำสมาธิเพิ่มเติมให้มีความตั้งใจในการศึกษา หรือปฏิบัติหน้าที่อย่างรอบคอบมีเป้าหมาย สามเณรเมื่อได้รับการฝึกสอนให้มีสมาธิ มีสติในการทำงาน หรือศึกษาเล่าเรียนแล้ว เมื่อมีอุปสรรคปัญหามีวิธีแก้ไขโดยการใช้สติที่มีสมาธิไม่ฟุ้งซ่านได้ สามเณรได้รับการสอนให้เห็นโทษของการขาดสติ หรือความมั่นใจต่อการศึกษาและทำหน้าที่ของสามเณรเล็งเห็นว่า การใช้สมาธิสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา นี่เป็นสภาพปัญหาตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ สามเณรควรได้รับการสร้างแรงจูงใจในการเข้าฝึกสมาธิอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการฝึกอบรมโดยการทำสมาธิเพื่อฝึกจิตใจของตนเอง ให้มีสติรู้ทันปัจจุบันขณะอยู่เสมอ อ ควรได้รับการฝึกอบรมจิตโดยการทำสมาธิอย่างต่อเนื่อง ควรได้รับการฝึกฝนให้ศึกษาหรือปฏิบัติหน้าที่โดยตั้งใจและอดทน ควรรณรงค์สามเณรได้ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในงานต่างๆ ด้วยความตั้งใจอย่างมีสติต่อไปตามลำดับ นี่เป็นข้อเสนอแนะตามลำดับ

วิธีการฝึกและสอนสมาธิศึกษา การศึกษาเรื่องสมาธิเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทางด้านจิตใจและความรู้ และเพิ่มคุณภาพของผู้เรียน เช่น ความพร้อมอารมณ์ สติปัญญา เจตคติ และสภาพแวดล้อมอื่นๆ ต่อกระบวนการฝึกฝนอบรมตนของสามเณรนักเรียน ครูผู้ฝึกและโรงเรียน นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของสามเณรผู้เรียนเช่นกัน ซึ่งจะส่งผลออกมาในด้านต่างๆ ต่อตัวสามเณรผู้เรียนเอง ในอนาคตนั่นเอง

(๓) ด้านปัญญาศึกษา

พระราชเชมากร (ประยุทธ์ ภูริทัตโต)^{๘๔} กล่าวว่า “หากจะเปรียบเป็นการวิ่งผลัดไม้กันแล้ว หลักไตรสิกขา ๓ คือกระบวนการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ที่มีขั้นตอนชัดเจนที่สุด เริ่มจากด้านศีล ใช้พัฒนาทางด้านกายภาพ จิตใจ ใ้ห้คงามด้วยกายวาจาแล้ว จะถูกส่งต่อมาให้ด้านสมาธิ เพื่อพัฒนาอารมณ์ที่แสดงออกมาทางกายและวาจา มนุษย์เราจะรวยจะจน ระดับการรับอารมณ์สุขและทุกข์มา จะเท่าๆกัน แต่ที่ต่างกันในระดับการแสดงมา อยู่ที่ระบบการควบคุมจิตใจ นั่นคือ สมาธิศึกษา การได้ศึกษาและฝึกฝนสมาธิมากน้อยนั่นเองที่ต่างกัน จากนั้นก็ถูกส่งต่อไปด้านปัญญาศึกษา พัฒนาระดับสูงขึ้นไป นี่เป็นปัญหาและอุปสรรค

ข้อเสนอแนะ คือ ในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ควรจะมี กระบวนการที่รับมา คือ ตัวสามเณรนักเรียน ในระหว่างพัฒนาฝึกฝนอบรม และต่อยอดคัดเลือก ควร เลือกเฟ้น และสรรหาศักยภาพ เพื่อเติมเต็มส่งเสริมทักษะชีวิตเฉพาะด้านให้ เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ๓ ที่ทางโรงเรียนโดยคณะผู้บริหารและครู จะต้องร่วมคิดและลงมือทำมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของสามเณรนักเรียนต่อไป”

^{๘๔} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระราชเชมากร (ประยุทธ์ ภูริทัตโต).

^{๘๕} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระราชเชมากร (ประยุทธ์ ภูริทัตโต).

พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธมฺมถาวโร)^{๖๖} กล่าวว่า “ปัญหาและอุปสรรค ของการบริหารจัดการสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญนี้ ให้เป็นแหล่งพัฒนาศักยภาพของสามเณรนักเรียนนั้น นับว่าเป็นโจทย์ยากของคณะผู้บริหารและคุณครูทุกรูป/คนโดยแท้ เพราะนักเรียนของเรา แตกต่างจากกลุ่มทั่วไปมากมาย เช่น นักเรียนเป็นสามเณร อายุก็ผสมผสานอยู่คละกันในระดับชั้น สถานภาพทางการศึกษาที่จบมา ส่วนใหญ่ผลการเรียนไม่ถึงเกณฑ์โรงเรียนข้างนอกกำหนดรับเข้าเรียนเลยต้องสอบเข้า และสอบไม่ได้บ้าง หรือ สถานภาพทางครอบครัวที่ส่วนใหญ่ค่อนข้างมีปัญหา เช่น ยากจนและไม่มีใครดูแล พ่อแม่แยกกันอยู่เป็นต้น มากกว่านั้นถูกยึดเยียดให้มาบวชเรียนต่างๆ ที่ไม่ใช่ทางเลือกแรกที่เด็กต้องการ แต่จำยอมมาบวชด้วยมากเหตุผลากปัจจัย ศรัทธา และความมุ่งมั่นทางการศึกษาจึงอ่อนและน้อยมาก

ข้อเสนอแนะและแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ๓ จึงถูกนำมาเป็นเครื่องมือชั้นเลิศ ในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กและเป็นสามเณร คือ มีกรอบของศีล ๑๐ และเครื่องแบบสมณะ อันเป็นข้อพิเศษ ซึ่งมีทั้งข้อเด่นและข้อด้อยไปในคราวเดียวกัน”

พระครูปลัดชัยวัฒน์ ขยวฑฺฒโน^{๖๗} กล่าวว่า “ด้วยปัจจัยการผลิต คือต้นทุน ได้แก่ สามเณรนักเรียน ที่โรงเรียนได้รับมา ส่วนใหญ่พลาดโอกาสทางการศึกษา ด้วยเหตุปัจจัยมากมาย แหล่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ คือโรงเรียนเอง ต้องแบกรับภาระอันหนักหน่วง ในการปลูกปั้น สร้างฝัน ปั้นดินให้เป็นดาว เป็นเพชร หลักธรรมคือ ไตรสิกขาทั้ง ๓ ด้าน ทั้งศีล และปัญญา คือแบบแผนแม่บทฝึกชั้นยอด ส่งทอดกันมาเป็นลำดับๆ ด้านปัญญาสิกขา เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะต่อยอด องค์ความรู้ให้กับสามเณรนักเรียน แม้จะมีปัญหาและเป็นอุปสรรค แบบรอบทิศทางจากตัวสามเณรผู้เป็นนักเรียน

ข้อเสนอแนะว่า มันเป็นหน้าที่ของโรงเรียนและคณะผู้บริหารพร้อมทั้งคุณครู ที่ได้หยิบยื่นโอกาสเติมปัญญา อันเป็นความรู้แก่เหล่าสามเณรนักเรียน แนวทางปฏิบัติที่ดี คือ การประเมินเกณฑ์ต่างๆของเด็กแล้วส่งเสริมเป็นรายด้านไป”

นายสุทนต์ ศุภนาม^{๖๘} กล่าวว่า “ปัญหาและอุปสรรค ของสามเณรนักเรียน ที่ด้วยอยู่ด้านหนึ่งก็คือ ต้นทุนองค์ความรู้ที่มีมาน้อย ขาดโอกาสทางการศึกษา จึงเป็นที่มาของการได้มาบวชเรียนจำเ็นมากๆ ที่ทางโรงเรียนจะต้องใช้กระบวนการทางหลักพุทธธรรมคือไตรสิกขา เพื่อพัฒนาศักยภาพทางปัญญาให้กับสามเณรนักเรียน

^{๖๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธมฺมถาวโร).

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระครูปลัดชัยวัฒน์ ขยวฑฺฒโน, ผู้บริหารอาวาส โรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา, จังหวัดแพร่ , ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นายสุทนต์ ศุภนาม, รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา, จังหวัดแพร่ , ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙.

ข้อเสนอแนะ คือ ในการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา โดยเฉพาะด้านปัญญาสิกขา การศึกษาเรื่องปัญญา เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์แยกแยะปัญหาต่างๆ นั้นก็ต้องรู้จักใช้การประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นการติดตามคือปัญญา เป็นอาวุธอันแหลมคม ไร้พาดพิง กับปัญหาและอุปสรรค แก่สามเณรนักเรียน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อความหมาย เพิ่มองค์ความรู้ในเนื้อหาของกิจกรรมเสริมปัญญา ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของกระทรวงศึกษาธิการ”

นายบรรจง ประดับศรี^{๖๖} กล่าวว่า “ในฐานะเป็นครูสอนภาษาไทยมานาน ปัญหาสามเณรนักเรียน ที่พบมาและนับวันยิ่งทวีระดับขึ้นไปก็คือ สามเณรนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มา มีกลุ่มที่อ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ กลุ่มเขียนตามได้ แต่อ่านไม่ออก กลุ่มที่พอทำได้แต่ไม่ค่อยสนใจ เป็นกลุ่มสมาธิสั้น ถือว่าเป็นอุปสรรคตามมา ของการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นสามเณร

ข้อเสนอแนะ คือ การแบ่งกลุ่มระดับทักษะการอ่าน เขียน เข้าใจ ภาษาไทย ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการศึกษา เพราะหากอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ หนทางการพัฒนาศักยภาพสามเณรนักเรียนก็น้อยและแคบลงเรื่อยๆ ตามลำดับ การจัดกิจกรรมชุมนุมภาษาไทย แยกกลุ่มอ่อนภาษาไทยมาสอนเสริมเป็นรายบุคคล และปลูกศรัทธาให้เห็นความสำคัญทางการศึกษา ควบคู่หลักไตรสิกขา จึงเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาที่ดีมาก”

นายปฏิพล พรินทรากุล^{๖๗} กล่าวว่า “ส่วนหนึ่งที่ได้มีโอกาสสอนวิชาศิลปะ ให้กับสามเณรนักเรียน ทักษะทางศิลปะมีไม่เท่ากัน บางทีกลุ่มเรียนไม่เก่ง แต่พอจัดกิจกรรมชุมนุมช่างสิบหมู่ สามเณรนักเรียนกลุ่มนี้กลับทำได้ดี เป็นตอบโจทย์ทางเลือก ลดปัญหาผลการเรียนไม่เด่น แต่ทักษะชีวิตด้านช่างยอดเยี่ยม ก็จัดอุปสรรคการดำรงชีวิตของสามเณรได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ คือ อยากให้สามเณรนักเรียนได้มีเวทีโชว์ทักษะความสามารถมากกว่านี้ ซึ่งปัจจุบัน การร่วมแข่งทักษะในกลุ่มโรงเรียนยังอยู่ในวงแคบเฉพาะแค่กลุ่มพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ หากมีเวทีโชว์ชิ้นงาน และผลงานมากกว่านี้ ทางโรงเรียนคงได้ต่อยอดประยุกต์และพัฒนางานฝีมือให้กับสามเณรนักเรียน สืบสานงานอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มากขึ้น”

นายอนันต์ จินดาคำ^{๖๘} กล่าวสัมภาษณ์ไว้ว่า “ได้เป็นครูสอนวิทยาศาสตร์มาหลายปี ปัญหาอุปสรรคที่พบบ่อยคือ สามเณรนักเรียนไม่ได้รับการฝึกฝน อบรมแบบเป็นขั้นตอน ไม่ค่อยได้ใช้การบูรณาการอย่างเป็นระบบ มีระเบียบแบบแผน ในด้านการฝึกฝนอบรม จนโรงเรียนได้เข้าร่วมเป็น

^{๖๖} สัมภาษณ์ นายบรรจง ประดับศรี, ครูสอน โรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา, จังหวัดแพร่ , ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙.

^{๖๗} อังแล้ว สัมภาษณ์ นายปฏิพล พรินทรากุล.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นายอนันต์ จินดาคำ, ครูสอน โรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่ , ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙.

โรงเรียน ต้นแบบโครงการตามในพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตน ฯ การฝึกฝนสามเณรนักเรียน ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมไตรสิกขา เป็นขั้นตอนชัดเจนมากยิ่งขึ้น แม้จะมีปัญหาอุปสรรคอยู่บ้าง

ข้อเสนอแนะ คือ ในการทำโครงการวิทยาศาสตร์ และทำชิ้นงานวิทยาศาสตร์ ต่อยอดของใช้ที่ปรากฏมีอยู่ในท้องถิ่นและรอบๆ ตัวของสามเณรนักเรียน เพราะความสนใจในองค์ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ เหตุส่วนใหญ่เป็นสามเณรนักเรียนกลุ่มผลการเรียนดีเท่านั้น แต่พอลองฝึกฝนทดสอบ ซ้ำแล้วซ้ำอีก กลุ่มที่เรียนไม่เด่นก็สร้างสรรค์ผลงานดีเยี่ยมไม่แพ้กัน แสดงให้เห็นว่า ขั้นตอนการฝึกฝนอบรมตนและพัฒนาแบบไตรสิกขาเป็นขั้นตอนด้านปัญญา สามารถใช้เพื่อปรับเปลี่ยนและพัฒนาองค์ความรู้ให้กับสามเณรได้ ควรที่ทางโรงเรียนจะนำมาปรับประยุกต์พัฒนาสามเณรนักเรียนในกลุ่มวิชาอื่นๆ ได้อีกมากมาย

จากคำกล่าวนี้นี้สะท้อนให้เห็นว่า “^{๑๖๖} แนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ๓ จึงถูกนำมาเป็นเครื่องมือชั้นเลิศ ในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กและเป็นสามเณร คือ มีกรอบของศีล ๑๐ และเครื่องแบบสมณะ อันเป็นข้อพิเศษ ซึ่งมีทั้งข้อเด่นและข้อด้อยไปในคราวเดียวกัน” ดังที่มีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า

“^{๑๖๗} การศึกษาเรื่องปัญญาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์แยกแยะ ปัญหาต่างๆ นั้นก็ต้องรู้จักใช้การประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นการติดตามคือปัญญา เป็นอาวุธอันแหลมคมไวพาดฟัน กับปัญหาและอุปสรรค แก่สามเณรนักเรียน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อความหมาย เพิ่มองค์ความรู้ในเนื้อหาของกิจกรรมเสริมปัญญา ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ของกระทรวงศึกษาธิการ”

กล่าวโดยสรุปปัญหาและอุปสรรค สามเณรได้รับการสอนให้ศึกษา เล่าเรียน ธรรมะ หรือหลักปรัชญาแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต สามเณรสามารถแก้ไขปัญห ที่วัดโดยความรู้เท่าทันกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน สามเณรมีความพอใจที่โรงเรียนได้รับความสำเร็จตามแผนการฝึกฝนอบรมความรู้ให้เกิดปัญญาตามที่วางไว้ สามเณรสามารถแก้ไขปัญหโดยใช้หลักการคิดแล้วพิจารณา สามเณรได้รับการสอนให้ใช้หลักเหตุและผล ด้วยการพิจารณาในการศึกษาและปฏิบัติหน้าที่ของตนในเวลาท่านมีปัญหเกิดขึ้นมา นี่เป็นสภาพปัญหาตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ ควรให้สามเณรได้รับการสอนให้มีกระบวนการคิดในการแก้ไขปัญหเป็นขั้นตอนและรอบคอบ สามเณรได้รับการสอนให้แก้ไขปัญหโดยใช้ปัญญา สามเณรได้รับการให้ความรู้ด้วยการศึกษา และฝึกฝนตนเองจากพระอาจารย์อย่างสม่ำเสมอ ควรมีกิจกรรมเสริมสอนสามเณรให้มีวิธีการสอนให้บุคคลอื่นรอบๆ ตัวได้ใช้หลักเหตุผลด้วยปัญญาในการแก้ไขปัญหอุปสรรคเมื่อเกิด

^{๑๖๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธรรมถาวร).

^{๑๖๗} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายสุทนต์ ศุภนาม.

ปัญหาขึ้น ควรมีกิจกรรมเสริมให้สามเณรสามารถแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนโดยความรู้เท่าทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน นี่เป็นข้อเสนอแนะตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบของโรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่ แม้ว่าด้วยปัจจัยการผลิต คือต้นทุน ได้แก่สามเณรนักเรียนที่โรงเรียนได้รับมา ส่วนใหญ่พลาดโอกาสทางการศึกษา ด้วยเหตุปัจจัยมากมาย แหล่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ คือโรงเรียนเอง ต้องแบกรับภาระอันหนักหน่วง ในการปลูกปั้นสร้างฝืน ปั่นดินให้เป็นดาวเป็นเพชร ด้วยหลักธรรม คือ ไตรสิกขาทั้ง ๓ ด้าน ทั้งศีลและปัญญา จึงเป็นแบบแผนแม่บทฝึกชั้นยอด ในการฝึกฝน โดยเริ่มจาก สีสลสิกขา การประยุกต์ใช้การพัฒนากายวาจา ด้วยศีลให้เห็นความเป็นมนุษย์ ฝึกทักษะอารมณ์ด้วย สมาธิสิกขา เพื่อพัฒนาอารมณ์ที่แสดงออกมาทางกายและวาจา ต่อยอดปัญญาสิกขาด้วยการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ในหลักเหตุและผล เริ่มเรียนรู้ทักษะต่างๆ ของชีวิต ด้วยการเข้าใจภาษาสื่อสาร สำคัญสุดภาษาไทย ที่อ่อนด้อยแล้วไปศึกษาต่อสูงขึ้นไปได้ก็จัดการแบ่งกลุ่มระดับทักษะการเรียนอ่านเขียน เข้าใจ ภาษาไทย ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการศึกษา เพราะหากอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ หนทางการพัฒนาศักยภาพสามเณรนักเรียนก็น้อยและแคบลงเรื่อยๆ ตามลำดับ การจัดกิจกรรมชุมนุมภาษาไทย แยกกลุ่มอ่อนภาษาไทยมาสอนเสริมเป็นรายบุคคล และปลูกศรัทธาให้เห็นความสำคัญทางการศึกษา ควบคู่ไปกับการฝึกฝนตามหลักไตรสิกขา จึงเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาที่ดีมาก เมื่อสามเณรนักเรียนมีพื้นฐานด้านเทคโนโลยีดีกันทุกคน เพื่อเป็นการติดตามคือปัญญา เป็นอาวุธอันแหลมคมไว้พาดฟัน กับปัญหาและอุปสรรคแก่สามเณรนักเรียน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน และการสื่อความหมาย เพิ่มองค์ความรู้ในเนื้อหาของกิจกรรมเสริมปัญญา ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

๔.๓ แนวทางพัฒนาของการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่

๔.๓. ๑ ผล การ สัมภาษณ์แนวทาง พัฒนาของ การป ระยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ของผู้บริหารและครูของโรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่ ด้านสีลสิกขา

เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์โดยภาพรวมแล้วทำให้เห็นว่า^{๖๔} หาก ต้องการเห็นพัฒนาทางกายภาพ ของสามเณรนักเรียน ให้มุ่งสู่ความเป็นเลิศ ทั้งด้านความรู้คู่ความประพฤติ เป็นต้นแบบ และตัวอย่างแก่สามเณรนักเรียนรูปอื่นได้ ควรจัด คาบกิจกรรมพัฒนา ศักยภาพสามเณรนักเรียนให้มากกว่าเดิม, กิจกรรมเสริมทักษะ^{๖๕} ผู้เรียนนั้น ควรเป็นกิจกรรมชุมนุมต่างๆ เช่น การฝึก

^{๖๔} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธรรมถาวร).

^{๖๕} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูปัญญาจินดาวัฒน์ (สิริภูมิ ปญญาชิโร).

สวดมนต์ตัน คือ การสวดมนต์ยาวทั้ง ๗ ตำนานและ ๑๒ ตำนานประมาณ ๑ ชม., สอนและฝึกเทศน์ มหาชาติพื้นเมืองแบบเมืองเหนือ, ฝึกลูกนั่งกราบไหว้ ยืนและเดินจงกรม แบบยุบหนอพองหนอ เป็นต้น ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ในด้านทั้ง ๓ คือ ศิล สมาธิ ปัญญา และกิจกรรมประจำวัน” “ภาคเช้าเข้าแถวไหว้พระสวดมนต์ และฟังโอวาท เสร็จแล้ว ควรจะมีการให้สามเณรทั้งหมด ฝึกกราบสติปัฏฐาน แล้วนั่งสมาธิต่ออีก ๑๐ นาที พร้อมกันทั้งหมดอีกครั้ง จะทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมายดังที่ได้ทำมาแล้ว” และหากจะเจาะเป็นรายข้อ ตามเกณฑ์ที่ทางสำนักโครงการ กพด. ตามพระราชดำริ ในสมเด็จพระเทพรัตน ฯ ราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ได้ให้กรอบแนวทางสร้างสามเณรนักเรียนต้นแบบมาเป็นเบื้องต้น ได้ข้อมูลสำคัญดังนี้

๑.๑ ด้านความมุ่งมั่น พระพุทธเจ้าทรงตรัสคำสอนไว้มากมาย หากจะย่อและนับให้น้อยและย่อลงให้น้อย แต่ยังเข้าใจได้ง่าย ก็มีเพียงหลักไตรสิกขา ๓ นั้นเท่านั้น ที่ สามารถจะ สร้างความมุ่งมั่นให้สามเณรได้ เป็นรูปแบบและวิธีการสั่งสอน ฝึกฝนอบรมตน ที่ดีที่สุด และ ครูควรเป็นแบบอย่างให้สามเณรนักเรียนได้เห็น

๑.๒ ด้านความศรัทธา ทางโรงเรียน ควรจะดำเนินการต่อไปจากการได้ใช้ศิลป ๑๐ เป็นบทฝึกฝนสามเณรนักเรียนเบื้องต้นไปแล้ว ทางโรงเรียนจึงจัดกิจกรรมชุมนุมต่างๆ ขึ้นในทุกวัน ศุกร์คาบบ่าย ๑ คาบกิจกรรม เพื่อฝึกทักษะต่างๆ เช่น ลูกนั่ง กราบไหว้ และปลูกศรัทธาเรื่องศิลป ด้วยสามเณรสิกขา คือ ศิล ๑๐ ให้กับสามเณรนักเรียน

๑.๓ ด้านแนวแน่เชื่อมั่น แนวทางการพัฒนาสามเณรนักเรียนที่มีปัญหาทางครอบครัว ออกกลางคันจากโรงเรียนข้างนอกมาบวชเป็นสามเณรเรียนต่อ

๑.๔ ด้านมีความเป็นผู้นำ คุณครู ก็ไม่ควรทอดทิ้งหมดกำลังใจ ควรสั่งสอนอบรมให้มากขึ้น เพื่ออนาคตที่ของสามเณรนักเรียนต่อไป

๑.๕ ด้านฝึกใฝ่เรียนรู้พุทธศาสนาในพระพุทธศาสนา เห็นควรปลูกศรัทธาให้สามเณรนักเรียน ได้เห็นคุณค่าในการบวชเป็นสามเณรและได้รักษาศิลปให้ได้

^{๑๖๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูปลัดชัยวัฒน์ ชยวฑฺฒโน.

^{๑๖๗} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระราชเชมมากร (ประยุทธ์ ฐิตฺตฺโต).

^{๑๖๘} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธมฺมถาวโร).

^{๑๖๙} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหานพณซ์ เขมานนฺโท.

^{๑๗๐} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายเชาว์ ท่วมแก้ว.

^{๑๗๑} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระราชเชมมากร (ประยุทธ์ ฐิตฺตฺโต).

๑.๖ ด้านประพจน์ดี^{๙๖} การโรงเรียนพระปริยัติธรรม กรอบของศีล ๑๐ และเครื่องแบบสมณะ อันเป็นข้อพิเศษ ซึ่งมีทั้งข้อเด่นและข้อด้อยไปในคราวเดียวกัน แต่มีข้อดีมากกว่าในทุกด้านของการพัฒนาศักยภาพ

๑.๗ ด้านประพจน์ชอบ^{๙๗} หากโรงเรียนจะพัฒนาต้องพยายามอบรมสั่งสอนเรื่องศีล ๑๐ ให้เห็นความสำคัญให้ได้เพื่อแก้ไขปัญหากลุ่มสามเณรที่ต่อเนื่องไป

๑.๘ ด้านใช้ชีวิตสมณะแบบสามเณร^{๙๘} โรงเรียนควรสอนเสริมเป็นรายบุคคล และปลูกศรัทธาให้เห็นความสำคัญทางการศึกษา ควบคู่หลักไตรสิกขา จึงเป็นแนวทาง พัฒนาของ การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาที่ดีมาก

๑.๙ ด้านนำมาซึ่งความนับถือ^{๙๙} หากโรงเรียนได้พัฒนาฝึกฝน อบรม และต่อยอดคัดเลือก เลือกรองร เพ้นหาศักยภาพ เพื่อเติมเต็มส่งเสริมทักษะชีวิตเฉพาะด้าน

๑.๑๐ ด้านเป็นแบบอย่างที่ดี โรงเรียน^{๑๐๐} ควร ปลูกศรัทธา สร้างนิสัยรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น จะได้เข้าใจวชเรียนต่อเป็นสามเณรนักเรียนต่อไป

จากคำสัมภาษณ์กล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า การจะฝึกฝนอบรมตน และพัฒนาปรับเปลี่ยนความประพฤติทางกายวาจาให้ดี ศีล ๑๐ ของสามเณร นับว่าบทฝึกฝนอบรมตนที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นพัฒนาเป็นขั้นตอนชัดเจนที่สุด เพราะสามเณรนักเรียนในสมัยนั้นนี้มีพื้นฐานด้านเทคโนโลยีดีกันทุกคน เพื่อเป็นการติดตามคือปัญญา เป็นอาวุธอันแหลมคม ไว้วางใจกับปัญหาและอุปสรรคแก่สามเณรนักเรียน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของกระทรวงศึกษาธิการ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การใช้หลักไตรสิกขา คือ สีลสิกขา การศึกษาเรื่องศีลนั้น จะเป็นอุปกรณ์ที่ดี เบื้องต้น คือ ขั้นแรกที่จะส่งผลในการปลูกความมุ่งมั่น ความศรัทธา แน่วแน่เชื่อมั่น มีความเป็นผู้สูง ฝึกฝนเรียนรู้พุทธศาสตร์ ในพระพุทธานุสาสนา ประพจน์ดี ปฏิบัติชอบ ใช้ชีวิตสมณะนำมาซึ่งความนับถือ และเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมต่อไป

๔.๓. ๒ ผล การ สัมภาษณ์แนวทาง พัฒนาของ การป ระยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ของผู้บริหารและครูของโรงเรียนพุทธโกศยวิทยา จังหวัดแพร่ ด้านสมาธิสิกขา

เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์โดยภาพรวมแล้วทำให้เห็นว่า “^{๑๐๑}” นับว่าเดินมาถูกทางแล้วที่โรงเรียนได้ใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นหลักไตรสิกขา คือ ศูนย์รวมสุดยอดความสอนของ

^{๙๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธรรมถาวร).

^{๙๗} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหาสิทธิพร สุขเมธโส.

^{๙๘} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายบรรจง ประดับศรี.

^{๙๙} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูปัญญาจินตาวังษ์ (สิริภูมิ ปญญาชิโร).

^{๑๐๐} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหานพนธ์ เขมานนโท.

พระพุทธเจ้า เป็นที่รวมลงและเข้ากันได้ของทุกหมวดธรรมได้ เช่น มรรคมงคล ๘ ย่อลงเป็น ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค และย่อลงเป็น ๓ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา แล้วยังสามารถย่อต่อเป็นลงได้อีก เป็น ๑ เดียวคือ ความไม่ประมาท”, “^{๓๕} เห็นด้วยมาก ๆ ที่ทางคณะผู้บริหารโรงเรียนได้มอบนโยบายให้คณะครูนำไปฝึกสามเณรนักเรียนต่อยอด ส่งผลให้ความประพฤติงามมากขึ้น จากเป็นคนว่ายากก็กลายเป็นคนว่ายากมากขึ้น”

๑.๑ ด้านความมุ่งมั่น ^{๓๕} สมานันต์ดีแน่นอนบสามเณรนักเรียน ควรฝึกหลักสติให้สามเณรนักเรียนแบบสติปัฏฐาน ๔ คือ กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา อัมมานุปัสสนา ในรูปกิจกรรมมากขึ้น จะช่วยให้สามเณรนักเรียนที่มีสมาธิสั้นได้ฝึกสมาธิ ฝึกจิตใจให้เป็นสมาธิ สุขุม นุ่มนวลนิ่งแน่วแน่ เป็นจิตใจที่มีกำลัง

๑.๒ ด้านความศรัทธา ^{๓๖} สมาธิสามารถปลูกและสร้างศรัทธาหาก จิตใจที่ไม่นิ่ง เพราะไม่เป็นสมาธิ ไตรสิกขา คือ การฝึกสมาธิจิตนี้ จะช่วยเหลือสามเณรนักเรียนได้มาก ขอให้คุณครูได้เสริมกิจกรรมการฝึกทักษะสมาธิ ในรูปแบบใช้ฝึกฝนอบรมตน และไม่กระทบการกับเรียนการสอนต่อไป จะได้มีความสุขทางกายทางใจ อยู่ศึกษาเล่าเรียนไปจนสำเร็จ

๑.๓ ด้านแน่วแน่เชื่อมั่น ^{๓๖} ความเด็ดเดี่ยวในการศึกษาจะมีมากขึ้น เมื่อก่อนสังเกตจากสามเณรนักเรียน กลุ่มหลบกิจกรรม เพราะห่างจากการฝึกสมาธิ การจดจำการเรียนการสอนของคุณครูจึงทำได้ไม่ตึก ความฝึกฝนเรียนรู้ลดลง เพราะสมาธิตัวอย่างนี้ กลุ่มนี้ ควรมีการกระตุ้นโดยกิจกรรมเสริมทักษะสมาธิขึ้น มีไหว้พระสวดมนต์เป็นต้น

๑.๔ ด้านมีความเป็นผู้นำ ^{๓๖} สมาธิทำให้เกิดทักษะความเชื่อมั่นกล้าแสดงออก สามเณรนักเรียนที่ผ่านการฝึกฝนอบรมตน ด้วยสมาธิสิกขา การศึกษากลุ่มที่สมาธิสั้นจะต้องนำกลับมาฝึกสมาธิเพิ่มเติมให้เพิ่มเติม ด้วยแนวทางจัดโครงการและกิจกรรมของโรงเรียนเสริมเข้าไป

๑.๕ ด้านฝึกฝนเรียนรู้พุทธศาสตร์ในพระพุทธศาสนา ^{๓๖} สมาธินี้ดีมากควรพัฒนาประยุกต์ใช้กับกลุ่มที่มาสาย และขาดกิจกรรมบ่อยๆ ที่ถ้อยยังเกิดปัญหาอยู่ แม้มีจำนวนน้อยด้วย ควรเติมศรัทธา และวางเป้าหมายในกิจกรรมของโรงเรียนเพิ่มขึ้น

^{๓๕} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหาสมทรง กิตติธมโม.

^{๓๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหาสิทธิพร สุขเมธโส.

^{๓๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระราชเชมากร (ประยุทธ์ ฐิตตโต).

^{๓๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธมมถาวโร).

^{๓๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหาวัชรกร คุณสวโร.

^{๓๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหาสมทรง กิตติธมโม.

^{๓๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูปัญญาจินดาวัฒน์ (สิริภูมิ ปญญาวชิโร).

๑.๖ ด้านประพัตติ^{๕๕} การใช้ชีวิตของสามเณรที่ได้ฝึกฝนสมาธิ จะทำให้ เข้าใจใน ทักษะชีวิต และการอยู่ร่วมกัน ก็จะดีขึ้นมาตามลำดับ ควรดำเนินกิจกรรมพัฒนาสามเณรนักเรียน อย่างนี้ต่อไป

๑.๗ ด้านประพัตติชอบ^{๕๖} ได้ให้ฝึกสมาธิแล้วกลุ่มสามเณรนักเรียนเป็นปัญหา ไม่ ค่อยสนใจปฏิบัติจริงจังบ้าง ควรเจาะประเด็นมา แล้วนำกลุ่มเป้าหมายนี้ แยกมาทำกิจกรรมเพิ่มเติม เพื่อพัฒนากระบวนการความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ให้ยิ่งๆขึ้นไป

๑.๘ ด้านใช้ชีวิตสมณะแบบสามเณร^{๕๗} เห็นสามเณรได้รับการฝึกทำสมาธิแบบสติ ปฏิฐาน ๔ มีไหว้พระสวดมนต์ และฝึกกราบสติปฏิฐาน ๔ เป็นต้น ที่ส่งเสริมให้เกิดทักษะสมาธิน่าจะ ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงเรียบร้อย สุขุมล่ำลึกขึ้นในการใช้ชีวิต

๑.๙ ด้านนำมาซึ่งความนับถือ^{๕๘} ความตั้งใจเฝ้าดูเรียบร้อย นำมาใช้จริงได้ใน ชีวิตประจำวันของสามเณรนักเรียนได้จริง แนวทางฝึกจิตด้วยสมาธินี้ถือว่า น่าจะนำมาซึ่งความน่า เคารพ และน่านับถือควรดำเนินต่อไป

๑.๑๐ ด้านเป็นแบบอย่าง^{๕๙} เมื่อจิตใจสงบสะอาดสว่าง เป็นสมาธิดีแล้วจะเป็นจิตใจ ที่ควรแก่การงาน สำเร็จได้ทุกอย่าง สามเณรนักเรียนสมองดีตลอดไปร่ง น่าจะเป็นแนวทางของการ พัฒนาสามเณรนักเรียนให้เรียนดีเรียนเก่งมากขึ้น

จากคำกล่าวนี้นสะท้อนให้เห็นว่า การฝึกจิตเสริมทักษะชีวิตด้วยสมาธิภาวนา ทั้งไหว้พระ สวดมนต์ ทำสมาธิทั้งยืนเดินนั่ง และกราบสติปฏิฐาน ๔ นั้นเน้นสอนในสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ในปัจจุบันหรือ ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนได้เห็นและเข้าใจได้ง่ายๆ เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัวของ นักเรียนเอง การฝึกเป็นขั้นเป็นตอนก็เป็นอีกส่วนหนึ่งในกิจกรรมประจำวันของโรงเรียน จึงเป็นการ ง่ายที่จะเข้าใจ การง่ายต่อการนำไปใช้ ความเข้าใจถูกต้องจะทำให้เกิดความรู้ และศรัทธาไปตามลำดับ ทำ ให้สามเณรนักเรียนนั้นเกิดความองคฺรู้ และสนใจตัวเอง สร้างกำลังที่จะดำเนินชีวิต ไปเพื่อตัวเองและ ผู้อื่นต่อ ดังที่มีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า

“^{๖๐} สามเณรนักเรียนที่ผ่านการฝึกฝนอบรมตน ด้วย การฝึกฝน สมาธิ ผลการเรียนรู้ การศึกษาดีขึ้น เพราะการทำจิตใจให้มีสมาธินั้น สามเณรนักเรียนตั้งใจเรียนหนังสือ ขยันเอาใจใส่กว่า ผู้ที่ไม่ได้ผ่านการฝึกฝนมา”

^{๕๕} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายปฏิพล พรินทรากุล.

^{๕๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายชูศักดิ์ เป็กทอง.

^{๕๗} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายศักดิ์ระพี ถิ่นทิพย์.

^{๕๘} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหาสมทรง กิตติธมโม.

^{๕๙} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหาวัชรกร คุณส่วโร.

^{๖๐} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระราชเชมมาร (ประยุทธ์ ฐิริทัตโต).

กล่าวโดยสรุปแล้ว วิธีการฝึกและสอนสมาธิศึกษา การศึกษาเรื่องสมาธิเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทางด้านจิตใจและความรู้ และเพิ่มคุณภาพของผู้เรียน เช่น ความพร้อม ด้านอารมณ์สติปัญญา เจตคติ และสภาพแวดล้อมอื่นๆ ต่อกระบวนการฝึกฝนอบรมตนของสามเณรนักเรียน ครูผู้ฝึกและโรงเรียน นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของสามเณรผู้เรียนเช่นกัน ซึ่งจะส่งผลออกมาในด้านต่างๆ ต่อตัวสามเณรผู้เรียนเอง ในอนาคตนั่นเอง

๔.๓. ๓ ผล การ สัมภาษณ์แนวทาง พัฒนาของ การป ระยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ของผู้บริหารและครูของโรงเรียนพุทธโกศวิทยุทยา จังหวัดแพร่ ด้านปัญญาศึกษา

เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์โดยภาพรวมแล้วทำให้เห็นว่า “^{๕๖} จากการที่โรงเรียนหลังจากใช้กิจกรรมฝึกฝน กายาวาจา ด้วยกฎระเบียบของโรงเรียน ประสานกับศีล ๑๐ ของสามเณรนักเรียนทำให้ มีสมาธิในการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดีขึ้น โดยวัดได้จากผลสอบ โอ-เน็ต และ ปี-เน็ต ปีการศึกษา ๒๕๕๗ และ ๒๕๕๘ ที่ผ่านเป็นไปในทิศทางเป็นบวก” “^{๕๗} ได้เกิดจากการ ปลุกศรัทธา สร้างนิสัยรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น จะได้เข้าใจบทเรียนต่อเป็นสามเณรนักเรียนต่อไป ” และหากจะเจาะเป็นรายข้อ ตามกรอบแนวทางซึ่งถือว่า เป็นเกณฑ์แนวคิดที่ทางสำนักโครงการ กพด. ตามพระราชดำริ ในสมเด็จพระเทพรัตน ฯ ราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ได้ให้ใช้เป็นกรอบแนวทางสร้างสามเณรนักเรียนต้นแบบมาเป็นเบื้องต้น ได้ข้อมูลสำคัญดังนี้

๑.๑ ด้านความมุ่งมั่น ^{๕๘} พุทธธรรม คือ ไตรสิกขา ๓ นี้ ทางโรงเรียนโดยคณะผู้บริหารและครู จะต้องร่วมคิดและลงมือทำ โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของสามเณรนักเรียนต่อไป ฝึกทักษะเสริมสร้างปัญญา เพื่อพัฒนาระดับสูงขึ้นไป

๑.๒ ด้านความศรัทธา ^{๕๙} ความรู้เพราะมีปัญญาทำให้เชื่อว่าการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กขาดโอกาส และมาบวชเรียนเป็นสามเณร ต้องตั้งใจเรียนมีสมาธิต่อการเรียนเป็นที่ตั้งไม่วอกแวก และเชื่อว่าการศึกษา สามารถพลิกชีวิตเราได้

๑.๓ ด้านแนวแน่เชื่อมั่น ^{๖๐} โรงเรียนได้มอบโอกาสทางการเรียนรู้เสริม ปัญญา คือ แบบแผนแม่บทฝึกชั้นยอด ส่งต่อกันมาเป็นลำดับๆ ด้านปัญญาศึกษา เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะต่อยอด องค์ความรู้ให้กับสามเณรนักเรียนแนวทางปฏิบัติที่ดี คือ การประเมินเกณฑ์ต่างๆ ของเด็กแล้วส่งเสริมเป็นรายด้านต่อไป

^{๕๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหารัชมงคล คุณส่วโร.

^{๕๗} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหานพณ์ เขมานนโท.

^{๕๘} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระราชเชมามากร (ประยุทธ์ ภูริทตฺโต).

^{๕๙} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธมมถาวโร),

^{๖๐} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูปลัดชัยวัฒน์ ขยวฑฺฒโน.

๑.๔ ด้านมีความเป็นผู้นำ^{๕๕} กิจกรรมเสริมทักษะวิชาการเพิ่มเติมให้ทักษะวิชาการของการศึกษาเรื่องปัญญา เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์แยกแยะปัญหาต่างๆ นั้นก็ต้องรู้จักใช้การประยุกต์ใช้ให้เข้ากับเทคโนโลยีที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นการติดตาม คือ ปัญญาให้เป็นอาวุธอันแหลมคมสามเณร

๑.๕ ด้านฝึกฝนเรียนรู้พุทธศาสตร์ในพระพุทธศาสนา^{๕๖} แม้ว่าสามเณรนักเรียนที่อ่านหนังสือไม่ออกเขียนไม่ได้ กลุ่มเขียนตามได้ แต่อ่านไม่ออก กลุ่มที่พอทำได้แต่ไม่ค่อยสนใจเรียน หนทางการพัฒนาศักยภาพสามเณรนักเรียนก็น้อยและแคบลงเรื่อยๆ ตามลำดับ การจัดกิจกรรมชุมนุมภาษาไทย แยกกลุ่มอ่อนภาษาไทยมาสอนเสริมเป็นรายบุคคล และปลูกศรัทธาให้เห็นความสำคัญทางการศึกษา ควบคู่หลักไตรสิกขา จึงเป็นแนวทาง พัฒนาของ การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาที่ดีมากที่ควรทำต่อเนื่องต่อไป

๑.๖ ด้านประพฤติดี^{๕๗} หากสามเณรตั้งใจเรียนรู้เอาทักษะวิชาชีพนี้แล้วการร่วมแข่งทักษะในกลุ่มโรงเรียน ไม่ควรจจะจำกัดอยู่ในวงแคบเฉพาะแค่กลุ่มพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ หากมีเวทีโชว์ความสามารถ และส่งเสริมสามเณรที่ทำความดีขยันตั้งใจและมีความประพฤติดีงามมากกว่านี้แล้ว ทางโรงเรียนคงได้ต่อยอดพัฒนาสิ่งต่างๆ รวมถึงพฤติกรรมอันเป็นความประพฤติให้กับสามเณรนักเรียนได้มากยิ่งขึ้น

๑.๗ ด้านประพฤดิชอบ^{๕๘} โรงเรียนมีขั้นตอนการฝึกฝนอบรมตนและพัฒนาแบบไตรสิกขาเป็นขั้นตอนด้านปัญญา สามารถใช้เพื่อปรับเปลี่ยนและพัฒนาองค์ความรู้ให้กับสามเณรได้ ควรที่ทางโรงเรียนจะนำกิจกรรมต่างๆ มาปรับประยุกต์ใช้พัฒนาสามเณรนักเรียน ในกลุ่มวิชาอื่นๆ ได้อีกมากมาย เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามให้ได้มากยิ่งขึ้น

๑.๘ ด้านใช้ชีวิตสมณะแบบสามเณร^{๕๙} เมื่อถูกปลูกฝังทั้งค่านิยมและคุณธรรม เมื่อเกิดองค์ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกฝนอบรม จนมีความรู้ ความสามารถ ฉลาดทางความคิด และการตัดสินใจ ทำให้เข้าใจชีวิต ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเหมาะสมกับชีวิตสามเณรนักเรียนเป็นแบบอย่างแก่รูปอื่นๆ ได้

^{๕๕} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายสุทนต์ ศุภนาม.

^{๕๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายบรรจง ประดับศรี.

^{๕๗} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายปฏิพล พรินทรากุล.

^{๕๘} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายอนันต์ จินดาคำ.

^{๕๙} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูปลัดชัยวัฒน์ ขวาทุณโน.

๑.๙ ด้านนำมาซึ่งความนับถือ^{๖๐} ความฉลาดรอบรู้ของสามเณรนักเรียนเพราะมีปัญหาคือความรู้ ที่ได้มาจากการฝึกตนจนเรียบร้อยดีงาม ความสง่างามจะบังเกิด ยิ่งตั้งใจเรียนแล้วยิ่งเป็นที่นับถือต่อสามเณรรูปอื่นๆต่อไป”

๑.๑๐ ด้านเป็นอย่างที่ตี^{๖๑} ตัวอย่างหรือต้นแบบนี้ต้องเกิดมาจากการจะฝึกฝนอบรมตน และพัฒนาปรับเปลี่ยนความประพฤติทางกายวาจาให้ดี

จากคำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า “^{๖๒} แนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ๓ จึงถูกนำมาเป็นเครื่องมือชั้นเลิศ ในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กและเป็นสามเณร คือ มีกรอบของศีล ๑๐ และเครื่องแบบสมณะ อันเป็นข้อพิเศษ ซึ่งมีทั้งข้อเด่นและข้อด้อยไปในคราวเดียวกัน” ดังที่มีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า

“^{๖๓} การศึกษาเรื่องปัญหาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์แยกแยะปัญหาต่างๆ นั้นก็ต้องรู้จักใช้การประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นการติดตามคือปัญหา เป็นอาวุธอันแหลมคม ไว้พาดฟัน กับปัญหาและอุปสรรค แก่สามเณรนักเรียน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อความหมาย เพิ่มองค์ความรู้ในเนื้อหาของกิจกรรมเสริมปัญญา ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ของกระทรวงศึกษาธิการ”

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักไตรสิกขา ๓ มาเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ ในด้านศีลสิกขา การศึกษาเรื่องศีล กล่าวคือ พัฒนากายและวาจาการฝึกอบรมกายและวาจา ให้รู้จักติดต่อเกี่ยวข้องกับผู้อื่นทั้งภายในโรงเรียน ภายนอกเช่นที่วัด ที่บ้าน ด้วยดี และปฏิบัติต่อผู้ใหญ่มานั่น ในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ คือ ด้านศีลสิกขา คือ การศึกษาเรื่องศีล ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสามเณรต้นแบบของนักเรียนพุทธโกศวิทยฯ จังหวัดแพร่ เพื่อให้สามเณรได้รับการฝึกฝนอบรมทำให้มีศีลาจารวัตรมีความปฏิบัติดีปฏิบัติชอบทั้งทางกาย และวาจา ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ จากการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในด้านศีลสิกขาที่ผ่านมา ท่านได้พบปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาอย่างใดดังคำสัมภาษณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ดังนี้

“^{๖๔} ใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่ของโรงเรียน ปรับประยุกต์ใส่หลักไตรสิกขา เพื่อให้เข้ากับเทคโนโลยีในปัจจุบัน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาศักยภาพสามเณรให้เป็นต้นแบบได้”

^{๖๐} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายเชาว์ ท่วมแก้ว.

^{๖๑} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายปฏิพล พรินทรากุล.

^{๖๒} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธมมถาวโร).

^{๖๓} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายสุทนต์ ศุภนาม.

^{๖๔} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธมมถาวโร).

จากคำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า สื่อการเรียนการสอนที่ประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีในปัจจุบัน สามารถเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกิดศักยภาพทางการพัฒนาสามเณร ทำให้ง่ายต่อการพัฒนาสามเณรนักเรียน เพราะสามเณรนักเรียนในสมัยนี้นั้นมีพื้นฐานด้านเทคโนโลยีกันทุกคน จึงทำให้สามารถเข้าใจสื่อการสอนสมัยใหม่ ร่วมกับเทคโนโลยีที่ผู้สอนนำไปใช้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพได้

สรุปจากการสัมภาษณ์การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาสามเณรนักเรียนแม้ว่าด้วยปัจจัยการผลิตอันเป็นต้นทุน คือ สามเณรนักเรียนที่โรงเรียนได้รับมา ส่วนใหญ่พลาดโอกาสทางการศึกษา มีทักษะวิชาการที่เป็นความรู้พื้นฐานที่มีมาน้อย และด้วยเหตุปัจจัยอีกมากมาย แหล่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ คือ โรงเรียนเอง ต้องแบกรับภาระอันหนักมาก ในการปลูกปั้น สร้างฝึน บัณฑิตให้เป็นดาวเป็นเพชรที่งดงามได้เต็มศักยภาพ หลักธรรม คือ ไตรสิกขาทั้ง ๓ ด้านทั้งศีล และ ปัญญา จึงเป็นแบบแผนแม่บทฝึกชั้นยอดในการฝึกฝน โดยเริ่มจากศีลสิกขา การประยุกต์ใช้การพัฒนากายวาจา ด้วยศีลให้เห็นความเป็นมนุษย์ ฝึกทักษะอารมณ์ด้วย สมาธิสิกขา เพื่อพัฒนาอารมณ์ที่แสดงออกมาทางกายและวาจา ต่อยอดปัญญาสิกขาด้วยการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ในหลักเหตุ และผล เริ่มเรียนรู้ทักษะต่างๆ ของชีวิต ด้วยการเข้าใจภาษาสื่อสาร สำคัญสุดภาษาไทย ที่อ่อนด้อย แล้วไปศึกษาต่อสูงขึ้นไม่ได้ ก็จัดการแบ่งกลุ่มระดับทักษะการเรียนรู้ อ่านเขียน เข้าใจภาษาไทย ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการศึกษา เพราะหากอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ หนทางการพัฒนาศักยภาพสามเณรนักเรียนก็น้อยและแคบลงเรื่อยๆ ตามลำดับ การจัดกิจกรรมชุมนุมภาษาไทย แยกกลุ่มอ่อนภาษาไทย มาสอนเสริมเป็นรายบุคคล และปลูกศรัทธาให้เห็นความสำคัญทางการศึกษา ควบคู่ไปกับการฝึกฝนตามหลักไตรสิกขา จึงเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาที่ดีมาก เมื่อสามเณรนักเรียนมีพื้นฐานด้านเทคโนโลยีดีกันทุกคน เพื่อเป็นการติดตามคือปัญญา เป็นอาวุธอันแหลมคม ไว้พาดฟันกับปัญหาและอุปสรรค แก่สามเณรนักเรียน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน และการสื่อความหมาย เพิ่มองค์ความรู้ในเนื้อหาของกิจกรรมเสริมปัญญา ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่ประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีในปัจจุบัน และความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ทำให้การเรียนการสอน ในกิจกรรมพัฒนาทักษะนั้นๆ ของสามเณรนักเรียน จะกลายเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ ชั้นยอดให้แก่สามเณรนักเรียน ทำความเข้าใจในกิจกรรม และเนื้อหาพัฒนาผู้เรียนได้ง่ายมากยิ่งขึ้น และสามารถเพิ่มความรู้ความเข้าใจ ใช้พัฒนาศักยภาพสามเณรนักเรียน ด้านกายภาพ จิตภาพ ด้วยหลักศีลสิกขา การศึกษาเรื่องศีลได้มากยิ่งขึ้น

๔.๔ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียน ต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่ โดยวิธีวิจัยเชิงผานวิธี

๔.๔.๑ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียน ต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่ โดยวิธีวิจัยเชิงผานวิธีด้านศีลสิกขา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่า สามเณรนักเรียนของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่ มีระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ด้านศีลสิกขา การศึกษาเรื่องศีล ในระดับที่ มาก สามเณรนักเรียน ต้องมีการวางตัวที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับนับถือของครู และเพื่อนสามเณรนักเรียน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ส่งผลให้การเรียนรู้ดีขึ้นตามลำดับ และทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปได้อย่างดี

นอกจากนั้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่ จากทั้งคำถามทั้ง ๑๐ ข้อ ในด้านศีลสิกขา คือ การศึกษาเรื่องศีล ข้อที่ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือข้อที่ว่า สามเณรไม่เล่นโทรศัพท์มือถือในขณะที่เรียนและร่วมกิจกรรมต่างๆ มีค่ามากที่สุด คือ ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.61) เป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีมาก จากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า “การจะเข้าไปบวชเรียน”^๕ เป็นสามเณรนั้น ไม่ใช่แค่เข้าไปเรียนเอาความรู้เท่านั้น แต่ยังจะได้วิธีการฝึกฝนตนเอง ด้วยศีล ๑๐ ของสมเณรนักเรียนฝึกฝนบ่อยๆ เข้าก็จะกลายเป็นทักษะชีวิตเอาไว้ใช้ดำเนินชีวิต เพื่อเป็นคนดีของสังคม และมีความสุขทั้งกายและจิตใจติดตัวต่อไป จากการได้ผ่านการฝึกฝนตนเองด้วยหลักพุทธธรรม จนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อนๆ รอบตัวและคนในครอบครัวต่อไปได้”

๔.๔.๒ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียน ต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่ โดยวิธีวิจัยเชิงผานวิธี ด้านสมาธิสิกขา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่า สามเณรนักเรียน ของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่ มีระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ด้านสมาธิสิกขา ในระดับที่มาก หมายถึง การศึกษาเรื่องสมาธิ การสอนเพื่อการเจริญจิตพัฒนาจิต ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญองงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียรอดทนมีสมาธิ และสดชื่นเบิกบานเป็นสุขผ่องใสเป็นต้น และการเจริญปัญญาพัฒนาปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง

นอกจากนั้นผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่ในเรื่องสมาธิสิกขา หลังจากศึกษาเรื่องศีลแล้ว ต่อด้วยการฝึกจิตใจของตนด้านสมาธิ ในข้อว่า สามเณรได้รับการสร้างแรงจูงใจในการ

^๕ อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระราชเขมากร (ประยุทธ์ ฐิตะโต).

เข้าฝึกสมาธิอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ($\bar{x} = ๔.๖๕$, S.D. = ๐.๗๔) มากเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึง การฝึกสอนที่ดีมากของครูผู้ดูแลกิจกรรมและฝึกสอน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญว่า

“๖๖ ไตรสิกขา ๓ ที่ทางโรงเรียนโดยคณะผู้บริหาร และครู จะต้องร่วมคิดและลงมือทำ ต้องมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของสามเณรนักเรียนต่อไป การฝึกฝนสมาธิ จะช่วยนำสู่การ พัฒนา ระดับสูงขึ้นไปได้”

ในประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สามเณรนักเรียนอยู่ในระดับ ที่มาก ชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการทางการสอนได้ความมุ่งมั่นตั้งใจของคุณครูที่จะฝึกฝนสมาธิจิต ให้กับ สามเณรนักเรียนในระดับหนึ่ง กล่าวคือ วิธีการสอนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทางด้านจิตใจ และความรู้ และเพิ่มคุณภาพของผู้เรียน เช่น ความพร้อมสติปัญญาเจตคติ และสภาพแวดล้อมอื่นๆ แล้ว กระบวนการเรียนการสอนที่ผู้สอนจัดให้กันนั้นว่า เป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ ผู้เรียนเช่นกัน ซึ่งจะส่งผลที่แสดงออกมาในด้านต่างๆ ในอนาคต ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า

“๖๗ หลังจากใช้กิจกรรมฝึกฝนกายวาจา ด้วยกฎระเบียบของโรงเรียน ประสานกับศีล ๑๐ ของสามเณรนักเรียนทำให้ มีสมาธิในการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดีขึ้น โดยวัดได้จากผลสอบ โอ-เน็ต และปี-เน็ต ปีการศึกษา ๒๕๕๗ และ ๒๕๕๘ ที่ผ่านเป็นไปในทิศทางเป็นบวก”

กล่าวโดยสรุปแล้ว วิธีการฝึกและสอนสมาธิศึกษา การศึกษาเรื่องสมาธิเป็นสิ่งสำคัญใน การพัฒนาทางด้านจิตใจและความรู้ เพื่อเพิ่มคุณภาพและศักยภาพของสามเณรนักเรียน ด้าน ความ พร้อมของอารมณ์ สติปัญญาเจตคติ และสภาพแวดล้อมอื่นๆ ต่อกระบวนการฝึกฝนอบรมตนของ สามเณรนักเรียน เมื่อมีสมาธิในการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดีขึ้น โดยวัดได้จากผลสอบ โอ-เน็ต และปี-เน็ต ปีการศึกษา ๒๕๕๗ และ ๒๕๕๘ ที่ผ่านเป็นไปในทิศทางเป็นบวก ครูผู้ดูแลควบคุม กิจกรรมการฝึกฝนและโรงเรียน นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของ สามเณรนักเรียนเรียนมาก ซึ่งจะส่งผลแสดงผลออกมาในด้านต่างๆ ต่อตัวสามเณรนักเรียนในอนาคต

๔.๔.๓ ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียน ด้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่ โดยวิธีวิจัยเชิงผลานวิธี ด้านปัญญาศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่า สามเณร นักเรียนของโรงเรียนพุทธโกศย์วิทยา จังหวัดแพร่ มีระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลัก ไตรสิกขา ด้านปัญญาศึกษา ในระดับที่มาก ด้านปัญญาศึกษา หมายถึงการศึกษาเรื่องปัญญา สื่อการ เรียนการสอน ที่ใช้ประกอบในการเรียนการสอนที่ดี เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และเพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนในกิจกรรมพัฒนาสามเณรนักเรียน สื่อการเรียนการสอนนั้น

๖๖ อ่างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธมฺมถาวโร).

๖๗ อ่างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหารัชมงคล คุณสวโร.

ก็จะต้องมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ที่จะนำมาดำเนินการพัฒนาเพื่อให้ช่วยต่อการทำความเข้าใจของสามเณรนักเรียน

นอกจากนั้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การใช้หลักไตรสิกขา ด้านปัญญาสิกขา มาเป็นแนวทางการพัฒนา ด้านปัญญาสิกขา การศึกษาเรื่องปัญญา ในการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่ ข้อที่ว่า สามเณรสามารถแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นด้วยความรู้เท่าทันกับสภาวการณ์ปัจจุบัน เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = ๔.๕๒$, $S.D. = ๐.๖๐$) สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญว่า

“๖๖๖ ควรใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหา กิจกรรมการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ทำให้ครูที่ดูแลกิจกรรม สามารถที่จะพัฒนาสามเณรนักเรียน เข้าใจถึงเนื้อหา กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตด้านนี้ให้แก่สามเณรนักเรียนได้ง่ายขึ้น”

ในประเด็นการประยุกต์ใช้สื่อการสอนใหม่ๆ จะทำให้สามเณรนักเรียนเข้าใจเนื้อหาที่ครูสอนได้ง่ายขึ้น มีสิ่งยืนยันได้คือ กิจกรรมพัฒนาสามเณรนักเรียนเสริมทักษะด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยรวมที่ ($\bar{x} = ๔.๓๖$, $S.D. = ๐.๔๔$) ซึ่งถือว่าที่ผ่านมาดีในระดับหนึ่ง ฉะนั้น การปรับประยุกต์ใช้หลักธรรม ให้เข้ากับสื่อการเรียนการสอนที่นำมาประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีในปัจจุบัน และความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ทำให้สื่อการสอนนั้นพัฒนาขึ้น สื่อการสอนจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนทำความเข้าใจในเนื้อหาได้มากขึ้น และสามารถเพิ่มความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ใช้ดำเนินการสอน ทำให้ช่วยต่อการทำความเข้าใจของเด็กนักเรียน สอดคล้องกับคำกล่าวสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า

“๖๖๗ สื่อการสอนก็ต้องรู้จักประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีในปัจจุบันเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อความหมายในเนื้อหา”

“ก็ต้องรู้จักประยุกต์^{๖๖๘} ให้เข้ากับเทคโนโลยีที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นการติดตาม คือ ปัญหา เป็นอาวุธอันแหลมคม ไร้พาดพิง กับปัญหาและอุปสรรค แก่สามเณรนักเรียน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อความหมาย เพิ่มองค์ความรู้ในเนื้อหาของกิจกรรมเสริมปัญญา ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ของกระทรวงศึกษาธิการ”

กล่าวโดยสรุปแล้ว การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนนั้น การรู้จักประยุกต์ใช้สื่อการเรียนการสอนให้เข้ากับเทคโนโลยีที่มีมากมายอยู่ในปัจจุบัน และใช้ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีนี้เป็นสิ่งที่ทำให้สื่อการสอนนั้นพัฒนาขึ้น ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่ดี จึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนทำความเข้าใจในเนื้อหาได้มากขึ้น และสามารถเพิ่มความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ใช้ดำเนินการสอน ทำให้ช่วยต่อการทำความเข้าใจของเด็กนักเรียน

^{๖๖๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหานพณัช เขมานนโท.

^{๖๖๗} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธรรมถาวร).

^{๖๖๘} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายสุทนต์ ศุภนาม.

๔.๕ ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาของการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนา สามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศยวิทยา จังหวัดแพร่ โดยวิธีวิจัย เชิง ผสวนวิธี

๔.๕.๑ ด้านศีลสิกขา จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่า สามเณรนักเรียนของโรงเรียนพุทธโกศยวิทยา จังหวัดแพร่ ด้านการด้านศีลสิกขา ในระดับมาก ซึ่งการศึกษาเรื่องศีล หมายถึง การรักษากายวาจาให้เรียบร้อยดีงาม เป็นสิ่งที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนจากตัวสามเณรนักเรียน ระดับการพัฒนาในด้านต่างๆ จะทำให้ ครูผู้ดูแลกิจกรรมสามารถ จะปรับกิจกรรมพัฒนาต่างๆ ให้เข้ากับเนื้อหาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนด้วยสื่อการสอน ให้เหมาะสมกับกับนักเรียนซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ความเข้าใจ สามเณรนักเรียนได้มากขึ้น แล้วส่งผลทางด้านการแสดงออกออกมาเป็นความประพฤติของนักเรียนแต่ละรูป ศีลอันเป็นวิธีการพัฒนาทางกายวาจาให้ดี มีสิ่งยืนยันได้คือ กิจกรรมพัฒนาสามเณรนักเรียนเสริมทักษะด้านศีลสิกขา มีค่าเฉลี่ยรวมที่ ($\bar{x} = ๔.๓๘$, S.D. = ๐.๖๓) ซึ่งถือว่าที่ผ่านมาดีในระดับหนึ่ง สอดคล้องกับคำกล่าวสัมภาษณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า

“^{๗๖} การจะเข้าไปบวชเรียนเป็นสามเณรนั้น ไม่ใช่แค่เข้าไปเรียนเอาความรู้เท่านั้น แต่ยังจะได้วิธีการที่เรียกว่าทักษะชีวิต เอาไว้ไปใช้ดำเนินชีวิต เพื่อเป็นคนดีของสังคม และมีความสุขทั้งกายและใจติดตัวไป จากการได้ผ่านการฝึกฝนตนเองด้วยหลักพุทธธรรม จนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อนๆ รอบตัวและคนในครอบครัวต่อไปได้”

นอกจากนั้นผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การใช้หลักไตรสิกขา ๓ ด้านกายวาจา คือศีลสิกขา ฝึกจิตใจ ด้วยสมาธิสิกขา คือการเจริญจิตตภาวนา และ ปัญญาสิกขา การนำความองค์ความรู้รอบตัวมาเป็นแนวทางการพัฒนา การที่ผู้สอนรู้ระดับในการพัฒนาด้านต่างๆของสามเณรนักเรียนก็จะทำให้ผู้สอนสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีต่างๆ ในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า

“^{๗๗} การรู้ระดับความสามารถของนักเรียนในด้านต่างๆ ก็จะทำให้ผู้สอนสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น”

กล่าวโดยสรุปแล้ว การใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีลสิกขา การศึกษาเรื่องศีลนั้น จะเป็นอุปกรณ์ที่ดีเบื้องต้น คือขั้นแรกที่จะส่งผลในการปลูกความมุ่งมั่น ความศรัทธา แน่วแน่เชื่อมั่น มีความ

^{๗๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระราชเชมกร (ประยุทธ์ ภูริทัตโต).

^{๗๗} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหารัชมงคลคุณสวโร.

เป็นผู้นำสูง ฝึกฝนเรียนรู้พุทธศาสนา ในพระพุทธานุสา ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ใช้ชีวิตสมณะ นำมาซึ่งความนับถือ และเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมต่อไป

๔.๕.๒ ด้านสมาธิศึกษา จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่า สามเณรนักเรียนของโรงเรียนพุทธโกศวิทยุ จังหวัดแพร่ มีระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกศวิทยุ จังหวัดแพร่ ด้านสมาธิศึกษา ในระดับมากที่สุด การนำความรู้รอบตัวมาเป็นแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนเรื่องสมาธิ อันเป็นการพัฒนาทางจิตใจ มีสิ่งยืนยันได้คือ กิจกรรมพัฒนาสามเณรนักเรียนเสริมทักษะด้านสมาธิศึกษา มีค่าเฉลี่ยรวมที่ ($\bar{x} = ๔.๓๘$, S.D. = ๐.๕๗) ซึ่งถือว่าที่ผ่านมาดีในระดับหนึ่ง การที่ครูผู้ดูแลกิจกรรมพัฒนาสามเณรนักเรียน อบรม ฝึกสอนสามารถรู้ระดับในการพัฒนาจิตใจ ในด้านต่างๆ ของสามเณรนักเรียน แล้วส่งผลทางด้านอารมณ์ ส่งต่อไปยังจิตใจ ให้แสดงออกมาเป็นความประพฤติของนักเรียนแต่ละรูป สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ว่า

“^{๗๖} คาบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนกิจกรรมชุมนุมต่างๆ เช่น การฝึกสวดมนต์ต้น คือ การสวดมนต์ยาวทั้ง ๗ ตำนาน และ ๑๒ ตำนานประมาณ ๑ ชม., สอนและฝึกเทศน์มหาชาติพื้นเมืองเหนือ, ฝึกกลุ่มนั่งกราบไหว้ ยืนและเดินจงกรมแบบยุบหนอพองหนอเป็นต้น ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ในด้านทั้ง ๓ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา”

กล่าวโดยสรุปแล้ว วิธีการฝึกและสอนสมาธิศึกษา การศึกษาเรื่องสมาธิเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทางด้านจิตใจและความรู้ เพื่อเพิ่มคุณภาพและศักยภาพของสามเณรนักเรียน ด้านความพร้อมของอารมณ์ สติปัญญาเจตคติ และสภาพแวดล้อมอื่นๆ ต่อกระบวนการฝึกฝนอบรมตนของสามเณรนักเรียน ครูผู้ดูแลควบคุมกิจกรรมการฝึกฝนและโรงเรียน นับว่าเป็น ปัจจัยสำคัญ อย่าง ยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของสามเณรนักเรียนเรียนมาก ซึ่งจะส่ง แสดงผล ออกมาในด้านต่างๆ ต่อตัวสามเณรนักเรียนในอนาคต

๔.๕.๓ ด้านปัญญาศึกษา จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่า สามเณรนักเรียนของโรงเรียนพุทธโกศวิทยุ จังหวัดแพร่ มีระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ด้านปัญญาศึกษาในระดับที่มาก ด้านปัญญาศึกษา หมายถึง การศึกษาเรื่องปัญญา ในการพัฒนากิจกรรมด้านเสริมทักษะความรู้ ในโรงเรียนเป็นสิ่งที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของสามเณรนักเรียน ระดับการพัฒนาในด้านต่างๆ ของการเรียนของสามเณรนักเรียน ซึ่งทำให้ครูผู้สอนในกิจกรรมต่างๆ สามารถปรับเนื้อหาสื่อการสอน ให้เหมาะสมกับ สามเณรนักเรียน และกิจกรรมได้ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพทักษะวิชาการ ในการเรียนรู้ทำความเข้าใจ การรับรู้ของสามเณรนักเรียน ได้มากขึ้น แล้วส่งผลทางด้าน องค์ความรู้ระดับความเข้าใจและสติปัญญา

^{๗๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูปัญญาจินดาวัฒน์ (สิริวุฒิ ปญญาวิโร).

กลายออกมาเป็นการตั้งสมรรถนะที่เป็นข้อเด่นในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความประพฤติดของสามเณร นักเรียนแต่ละรูปดังนี้เป็นต้นต่อไป

นอกจากนั้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การใช้หลัก ไตรสิกขา ๓ มาเป็นแนวทางการพัฒนาในการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ด้านปัญญาสิกขา มีสิ่งยืนยันได้คือ กิจกรรมพัฒนาสามเณร นักเรียนเสริมทักษะด้านปัญญาสิกขา มีค่าเฉลี่ยรวมที่ ($\bar{x} = ๔.๓๖$, $S.D. = ๐.๔๔$) ซึ่งถือว่าที่ผ่านมาดีในระดับหนึ่ง การที่ครูผู้ควบคุมกิจกรรมและสอน สามารถรู้ระดับศักยภาพในด้านต่างๆ ของสามเณรนักเรียน ก็จะทำให้ครูสามารถนำมาปรับใช้ในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผสมกับความมีวิสัยทัศน์ของคณะผู้บริหารของโรงเรียนได้ สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่มีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า

“^{๗๔} โรงเรียนจึงมีหลักคิดให้คณะผู้บริหารและคุณครูว่า ต้องลบข้อด้อย แล้วพัฒนาข้อเด่นของสามเณรนักเรียนให้ได้ใน ๕ ปี จากที่ได้คุยอยู่กับเรา ๖ ปี โดยปีแรก คือ ม.๑ ทำการศึกษาสามเณรนักเรียนเป็นรายบุคคล จากนั้นก็เข้าสู่กระบวนการฝึกแบบไตรสิกขา ๓ เพื่อพัฒนาศักยภาพสามเณรนักเรียน ทางกายและวาจา ด้วยศีล ทางจิตใจและอารมณ์ ด้วยสมาธิ และสุดท้ายทางระดับสติปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจแบบคู่ขนานทางทางโลก คือหลักสูตรมัธยม ม. ๑-๖ และทางธรรม คือ นกธรรมชั้น ตริ โท เอก จนถึงองค์ความรู้ คือ ภาษาบาลีเพื่อสอบความรู้เปรียญธรรม ประโยค ๑ -๒ และประโยค ป.ธ. ๓-๔ ต่อไป นี่คือนโยบายการพัฒนาของโรงเรียน”

“^{๗๕} การรู้ระดับของนักเรียนในด้านต่างๆ ก็จะทำให้ผู้สอนสามารถนำมาปรับใช้ในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น”

ในประเด็นด้านปัญญาสิกขา การพัฒนาทางความประพฤติดที่ได้จากการจัดกิจกรรมเสริมทักษะออกมา มีสิ่งยืนยันได้คือ กิจกรรมพัฒนาสามเณรนักเรียนเสริมทักษะด้านปัญญาสิกขา มีค่าเฉลี่ยรวมที่ ($\bar{x} = ๔.๓๖$, $S.D. = ๐.๔๔$) ซึ่งถือว่าที่ผ่านมาดีในระดับหนึ่ง การที่ครูสามารถรู้ระดับความสามารถของสามเณรนักเรียนในด้านต่าง เช่น ความประพฤติด ความรู้ เป็นต้น จะทำให้ครูผู้สอนสามารถปรับเนื้อหาประยุกต์ใช้สื่อการสอน ให้เหมาะสมกับ สามเณรนักเรียนซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนความเข้าใจ การรับรู้ของสามเณรนักเรียนได้มากขึ้น ด้านนี้อาจจะใช้ระยะเวลาจนจะเห็นผล แต่ในด้านของปัญญานั้นสามารถทราบผลได้จากคำถามที่ให้สามเณรนักเรียนทำหรือการสอบ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวไว้ว่า

“^{๗๖} การศึกษาเรื่องปัญญาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์แยกแยะปัญหาต่างๆ นั้นก็ต้องรู้จักใช้การประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นการติดตามคือปัญญา เป็นอาวุธอันแหลมคม ไว้พาดฟัน กับปัญหาและอุปสรรค แก่สามเณรนักเรียน เป็นการเพิ่ม

^{๗๔} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสรคุณ (ถาวร ธรรมถาวร).

^{๗๕} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ พระมหารัษฎกร คุณส่วโร.

^{๗๖} อ้างแล้ว สัมภาษณ์ นายสุทนต์ ศุภนาม.

ประสิทธิภาพในการสื่อความหมาย เพิ่มองค์ความรู้ในเนื้อหาของกิจกรรมเสริมปัญญา ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ของกระทรวงศึกษาธิการ”

จากศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกสีย์วิทยา จังหวัดแพร่ พบว่า ศักยภาพของสามเณรนักเรียนจะถูกดึงออกมา และทำให้เด่นชัดได้ ต้องอาศัยการพัฒนาที่เป็นขั้นตอน ในรูปของการฝึกฝนซ้ำแล้วซ้ำอีก เริ่มจากการ ฝึกกายและวาจาให้เรียบร้อยด้วยศีล จากนั้นก็ฝึกสมาธิเจริญจิตพัฒนาจิตการฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย หลังจากมีศีลสิกขา การศึกษาเรื่องศีลแล้ว จิตใจ สงบระงับเยือกเย็นแล้ว ก็จะเกิดมีเมตตากรุณา ขันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้นและการเจริญสมาธิ เพื่อพัฒนาจิตใจนั้น เป็นการฝึกอบรมจิตใจ ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เห็นเท่าทันกับปัจจุบันขณะ คือเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ ที่เป็นอยู่เรียนรู้ และเข้าใจ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระในกรอบสังคมที่เป็น เรียกว่ารู้ตัวทั่วพร้อม เป็นผู้ใหญ่ควบคุมสติแล้วค่อยๆ คิดพิจารณา ทำจิตใจให้เยือกเย็นมีเหตุผลผลตามมาได้ จึงจะเป็นสามเณรนักเรียน ต้นแบบที่สมบูรณ์ได้

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย สรุปได้ว่า จากการให้ข้อมูลสำคัญสามเณร นักเรียน จะเห็นระดับการได้มีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบ ของโรงเรียนพุทธโกสีย์วิทยา จังหวัดแพร่ โดยแสดงไว้เป็นข้อบ่งชี้ถึงความเข้าใจ และความร่วมมือใน การการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียน ด้านการพัฒนาความประพฤติ ทาง กายภาพ ด้วยศีลสิกขา, การพัฒนาอารมณ์ ด้วยสมาธิสิกขา, และการเจริญจิต พัฒนาจิต การเจริญ ปัญญาสิกขา เพื่อพัฒนาปัญญา ความรู้ มาเป็นแนวทางการพัฒนา อันเป็นรากฐานที่สำคัญของการ ประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนให้มี ความเป็นสามเณรนักเรียนต้นแบบที่ สมบูรณ์มากขึ้น

นอกจากนี้ยังสามารถบ่งบอกได้ถึงแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนา สามเณรนักเรียน ซึ่งปรากฏว่า สามเณรนักเรียนผ่าน กิจกรรม การมีส่วนร่วมทั้งทางด้าน ศีลสิกขา ด้านสมาธิสิกขา ด้านปัญญาสิกขา คือ

การประยุกต์ใช้ศีลสิกขา ปลูกฝังคุณธรรมให้เห็นคุณค่าของการไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข ทั้งหลาย มีไม่เล่นการพนันทุกชนิดเป็นต้น ได้รับการรณรงค์ให้มีความรู้เรื่องการลดละเลิกสิ่งไม่ดี ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ได้สวดมนต์ทุกวัน ปฏิบัติตามพระธรรมและวินัย รณรงค์เรื่อง งาม ความประพฤติสุจริตต่อหน้าที่ให้รู้ว่ามีคุณค่าสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การประยุกต์ใช้สมาธิศึกษา สามเณรนักเรียนได้รับการสร้างแรงจูงใจในการเข้าฝึกสมาธิอย่างสม่ำเสมอ ได้มีการฝึกอบรมโดยการทำสมาธิเพื่อฝึกจิตใจของตนเอง ให้มีสติรู้ทันปัจจุบันขณะอยู่เสมอได้ การฝึกอบรมจิต โดยการทำสมาธิอย่างต่อเนื่องได้รับการฝึกฝนให้ศึกษาหรือปฏิบัติหน้าที่โดยตั้งใจและอดทนได้ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในงานต่างๆ ด้วยความตั้งใจ อย่างมีสติการใช้สมาธิสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา

การประยุกต์ใช้ปัญญาศึกษา สามเณรนักเรียนได้รับการสอนให้ท่านมีกระบวนการคิดในการแก้ไขปัญหาเป็นขั้นตอนและรอบคอบ ได้รับการสอนให้แก้ไขปัญหาโดยใช้ปัญญา ได้รับการให้ความรู้ด้วยการศึกษา และฝึกฝนตนเองจากพระอาจารย์อย่างสม่ำเสมอ มีวิธีการสอนให้บุคคลใช้หลักเหตุผลด้วยปัญญา ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคเมื่อเกิดปัญหา แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนโดยความรู้เท่าทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้รับการสอนให้ใช้หลักเหตุและผล โดยการพิจารณาในการศึกษา

การให้ความใส่ใจของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ผ่านคณะผู้บริหารครูผู้ดูแลและจัดกิจกรรมสามเณรนักเรียน ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมให้เกิดการพัฒนาด้วยกิจกรรมในด้านต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วเพราะได้รับอิทธิพลมาจากครูผู้สอนโดยยึดสามเณรนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจะส่งผลออกมาทางกายภาพเป็นความประพฤติ การพูดจา เป็นต้น นั่นก็เพราะเป็นผลที่ได้รับมาจากการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อมาพัฒนาในด้านต่างๆ โดยมีคณะผู้บริหารของโรงเรียนและครูคึกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมาแล้วลงมือปฏิบัติโดยทำเป็นแบบอย่างได้ และสอดคล้องกับแนวทางที่ได้ทำอยู่เพื่อเป็นองค์ความรู้ คือ

แนวทางพัฒนาของการประยุกต์ใช้ศีลศึกษา โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเพื่อปลูกศรัทธาให้เห็นคุณค่าในการบวชเป็นสามเณรนักเรียน ให้ความสำคัญของการศึกษาควบคู่กับไตรสิกขา ได้อบรมสั่งสอนเรื่องศีล ๑๐ ถึงความสำคัญเรื่องกรอบของศีล ๑๐ และรูปแบบสมณะเป็นข้อพิเศษ มีทั้งข้อเด่นและข้อด้อย แล้วปลูกศรัทธา สร้างนิสัยรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เพื่อพัฒนาฝึกอบรมเลือกสรร เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต

แนวทางพัฒนาของการประยุกต์ใช้สมาธิศึกษา โรงเรียนควรจัดกิจกรรมให้ฝึกหลักสติแบบสติปัฏฐาน ๔ ในรูปกิจกรรมการฝึกด้านสมาธิช่วยเพิ่มความเป็นผู้นำ มีการฝึกสมาธิแบบสติปัฏฐาน ๔ ส่งเสริมให้เกิดทักษะสมาธิ การฝึกสมาธิเพื่อให้เข้าใจในทักษะชีวิตและการอยู่ร่วมกัน แล้วนำมาใช้กับชีวิตประจำวันของสามเณรนักเรียน จนได้กิจกรรมและทำงานที่มอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปได้ สามเณรนักเรียนความทรงจำดีขึ้น สืบเนื่องจากสมองดีปลอดโปร่ง

แนวทางพัฒนาของการประยุกต์ใช้ปัญญาศึกษา กิจกรรมการพัฒนาสามเณรนักเรียนนั้น เน้นเลยสามเณรนักเรียนต้องมีศีล ๑๐ แล้วใช้เป็นแผนที่จัดกิจกรรม ทำเป็นแบบแผนแม่บทที่ใช้ฝึกฝนได้ชั้นยอด ส่งต่อกันมาเป็นลำดับๆ จนถึงการพัฒนาด้านปัญญาศึกษานี้ เพราะการฝึกอบรมต้นด้านปัญญาศึกษา ใช้พัฒนาองค์ความรู้ให้กับสามเณรนักเรียน สามารถปรับเปลี่ยนความประพฤติทางกาย

วาทะได้ดี เกิดองค์ความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม ความฉลาดทางความคิดและการตัดสินใจ เพราะ
ปัญญา คือ ความรู้ ที่ได้จากการฝึกตนจนเรียบร้อยดีงาม ความสง่างามจะบังเกิดขึ้น

นับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียน ด้าน
ต่างๆ ตามวิธีการแบบไตรสิกขา โดยมีการพัฒนาจิตใจเพื่อให้เกิดปัญญา รอบรู้มีศักยภาพในการคิด
แบบมีเหตุผลใช้วิเคราะห์สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว แล้วตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ได้สมบูรณ์ ก็จะ
สามารถช่วยให้สามเณรนักเรียนประสบความสำเร็จในชีวิตประจำวันได้ พร้อมเป็นสามเณรนักเรียน
ต้นแบบต่อไป

รูปภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

